

בלבבי

בהר-בחוקותי ♦ תשפ"ה ♦ ירושלים ♦ גיליון שצח

משכן אבנה

שויתי ה' לנגדי תמיד

שיעורי בקול הלשון ♦ ל"ג בעומר "כל הקובע מקום לחפלותו" #41729918 ♦ בלבביפדיה מחשבה "גרם" #41775431

נקודה מתוך הפרשה - בָּהָר

בפרשת (ויקרא כה, מג) וכן (שם כה, מז) נאמר בעבד עברי "לא תרדה בו בפרך". אך בעברי הנמכר להיות עבד לגוי נאמר (שם כה, נג) "לא ירדנו בפרך לעיניך". האם צמצום הציווי רק "לעיניך", מורה על סוג של הסתרה דומיה דישראל בגלותם?

ביאור מורינו הרב שליט"א

כלפי מי נאמר "לעיניך"? כתב המהר"ל (גור אריה שם), וז"ל, שאין לא ירדנו אזהרה לגוי שלא ירדנו לעיני ישראל, דאם כן היא, היה נשמע שלא לעיניו שרי, וכי מותר לגוי שירדנו שלא לעיניו. אלא האזהרה הוא לישראל, שהישראל לא יניח זה שיהיה הגוי רודה אותו לעיניו, ושיהיה רואה דבר זה, עכ"ל. ובפשטות העכו"ם אינו בר ציווי, ולכן הזהירה על ישראל, כמ"ש מהר"י פערלא (בביאור על ספר המצוות לרס"ג, מנין לא לתעשה, סימן רעג, אות ה'). ובאור החיים (ויקרא כה, נה) כתב, וז"ל, מדבר עם הקונה שעמו התחיל לדבר בתחילת הפרשה, כי תקנה, וכו' שציווה אותם לנוכח לא ירדנו בפרך, עכ"ל. בפשטות הוא כל יהודי שרואה כן שרודה את אחד מבני בפרך. אולם כתב המלבי"ם (יחזקאל לד, ד), וז"ל, ובז"ש "לא ירדנו בפרך לעיניך", דרש בספרא מעלת "לעיניך", שאין הבי"ד מצווים ליכנס לביתו ולבדוק אחר זה, עכ"ל. ונראה לצדדי קאמר, והיינו שכל יהודי שרואה שרודים באחיו בפרך מצווה על כך. ועוד אם היה דין להיכנס לבית אדונו לבדוק אם רודה בו בפרך, זה היה דין בבי"ד, כי יחיד אינו יכול להיכנס לבית חבירו שלא ברשות. אולם כיון שקי"ל שאין דין להכנס לבית חבירו לבדוק, אינו דין על ב"ד. אולם י"ל שכאשר רואים שעושים כן לחבירו ורודים בו בפרך, אזי מוטל על ב"ד לכוף האדון, כאשר הוא תחת ידינו כמ"ש המאירי (קידושין כב ע"ב, ד"ה אף הגוי), ואזי אינו מסור ליחיד אלא לבי"ד. אולם מהר"י פערלא (שם אות ח) כתב, וז"ל, הא במזהר קרא "לא ירדנו בפרך לעיניך", היינו ע"כ לומר שיוציאונו מרשותו לגמרי ע"י גאולה, עכ"ל. וא"כ מצווה על כך כל יחיד ויחיד לגאול את העבד מעבודתו. ועיין רמב"ם (מתנות עניים פ"ה, ה"י), שמדין לא ירדנו בפרך מחייב לפדות שבויים, ודו"ק. וזהו על כל יחיד ויחיד.

עד השתא נתבאר מיהו ה"לעיניך". והשתא נבאר מהו מהות לעיניך. ברש"י (על אתר כתב), וז"ל, "לא ירדנו בפרך לעיניך" - כלומר ואתה רואה. ועיין תרגום. ובפשטות היינו ראייה בפועל, וכמ"ש המלבי"ם (על אתר), וז"ל, מבואר שכל שאינך "רואה בעיניך" אין אתה זקוק לחקור על זה. וכן תרגם (שם) יונתן בן עוזיאל, וז"ל, ואת חמי ליה, עכ"ל, וכנ"ל. מדברי הספרא, שאין מצווים להכנס לביתו ולבדוק אם רודהו. ועיין רמב"ם (עבדים פ"א, ה"ו).

אולם בעקדת יצחק (שער סט ד"ה והתנחלתם) כתב, וז"ל, שאם הלך ומכר עצמו לגוי שלא יעלים עיניו בו עד שירדנו בפרך לעיניך, עכ"ל. ונראה מדבריו שאינו מחייב להכנס לביתו, אולם מחייב להתבונן ולא להעלים עין, ודו"ק.

והמהר"י פערלא (שם, אות ט) כתב, וז"ל, כשידענו שיש לו עבד עברי שנשתעבד בו, אע"פ שלא ראינוהו שנשתעבד בו בפרך, הרי זה בכלל אזהרה דלא ירדנו בפרך לעיניך, עכ"ל, עיי"ש. ומחוייב לפדותו. ובעומק, עצם עבדות של ישראל לעכו"ם זהו 'פרך'.

וישראל הנעבד ע"י אדונו בפרך, היה בגלות מצרים, וייעבדו את בני ישראל בפרך. ושם כתיב על משה (שמות ב, יא) "וירא בסבלותם". ולכך מחוייב לגאול את בני" ולפדותם ממצרים שעובדים בישראל בפרך. וכן בקרא כתיב (דברים כו, כז) "וירא את עניינו וגו'", ואז גאלנו ממצרים, כביכול הקב"ה מחוייב לגאול את ישראל, ודו"ק.

נקודה מתוך הפרשה - בָּחֻקָתִי [שבע-עשרה]

בפרשת (בכמה מקומות: פרק כו בפסוק יח, כד, כח) נאמר ג' פעמים "שבע על חטאתיכם", ועוד פעם אחת (שם, כא) "שבע כחטאתיכם". ה' מזהיר את עמ"י לבל יסורו מציווי התורה, ומפרט את תוצאות חוסר הציות. וקושרת התורה את העונשים לאי קיום מצוות השמיטה (שנת השבע). אך (שם, כו) נאמר "ואפוא עשר נשים לחמכם בתנור אחד וגו'", ומפרש רש"י (שם) מחוסר עצים. האם רמזו כאן שורש עמוק יותר של חטא ע"י הידיקות בעץ הדעת במקום בעץ החיים?

ביאור מורינו הרב שליט"א

כתיב (ויקרא כו, כו). שהוא גימטריה של שם הוי"ה, כפול) "בשברי לכם מטה לחם ואפוא עשר נשים לחמכם בתנור אחד והשיבו לחמכם במשקל ואכלתם ולא תשבעו".

ואמרו חז"ל (אבות דרבי נתן פרק מא) שבעה מיני פורעניות באין לעולם, על ז' גופי עבירות וכו', רעב של מצודה (מצור) באה לעולם, שנאמר "בשברי לכם מטה לחם וכו'". והרי שקללה זו של רעב היא אחת משבע מיני פורעניות שבאין לעולם. ושורש כללות השבע הוא בבחינת "שבע על חטאתיכם". ודייקא רמז "שבע" ברעב, בשברי לכם מטה לחם, לחם גימט' ע"ז, עם הכולל. שבעים ושבע דייקא. ואכלם בתיקון נעשה לשבע, שובע-שבע. אולם בקללה כתיב בפסוק דידן, "ואכלתם ולא תשבעו", והיינו שלא מתגלה שבע דתיקון, אלא שבע דקלקול, בחינת שבע מלכי אדום שמתו ונשברו כנודע. וזש"כ "בשברי לכם מטה לחם", שבירה ששורשה בשבע מלכי אדום שנשברו. וזהו לחם שנתן יעקב לעשו, כמ"ש (בראשית לד, לד. אותיות 'דל' דייקא) ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים.

ושורש לחם זה דקלקול מאכילת אדה"ר מעץ הדעת, ואזי נקנס "בזיעת אפיך תאכל לחם (שם ג, יט) "בזעת", לשון עז, דייקא עז גימטריה לחם, כנ"ל, בחינת שבע דקלקול.

וכתיב (יחזקאל טז, מט) "הנה זה היה עוון סדום אחותך גאון שבעת לחם ושלוות השקט היה לה ולבנותיה ויד עני ואביון לא החזיקה". וכאשר ח"ו דבקים בקלקול זה מעין סדום, אזי כיוון ש"יד עני ואביון לא החזיקה", נופלים משבעת לחם ל"ואפוא עשר נשים לחמכם בתנור אחד".

ובחינת עשרה דייקא כתב הרד"ק (בראשית לא, ז), וז"ל, ואמר עשרת, לפי שהוא סוף אחדים וראש העשרות, לפיכך בא לשון ריבוי המספר בזה השם בסתם, עכ"ל. וכתב ברבנו בחיי (על אתר), וז"ל, בחשבון הזה נאמר על ריבוי בהרבה מקומות בתורה וכו', וע"ש שהוא סוף כל החשבון והכל נכלל בו על כן לוקח החשבון הזה להורות הריבוי. וכן מציינו חשבון שבעה שהוא נאמר ג' פעמים על הריבוי וכו', ילדה שבעה (שמואל א ב, ה) ריבוי בנים, והטעם בשבעה שהוא נאמר על הריבוי, מפני שלא תמצא בכל אותיות א"ב זוג אותיות כסדר שיהו עולין שבעה אלא ג, ד, והפכו דג שהוא מן הריבוי כעינין שכתוב (בראשית מו, טז) "וידגו לרוב", וע"כ לוקח חשבון השבעה לריבוי כחשבון העשרה, עכ"ל.

ובפסוק דידן זהו הקלקול שלוקים שבע, כנ"ל, ואף עשרה של הריבוי לוקח שאפוא עשר נשים בתנור אחד, מפני מיעוט עצים, שורש בזעת אפיך תאכל לחם, האיש בחינת שבע, זעה כנ"ל, שבע דקלקול. והאיש עשר דקלקול, "ואפוא עשר נשים לחמכם בתנור אחד", מפני מיעוט עצים, עץ הדעת, עניות דדעת.

תוכן הגיליון

עמוד א'	נקודה מתוך הפרשה בָּהָר-בָּחֻקָתִי
עמוד ב'	ערכים מתוך ספרי בלבבי משכן אבנה - עמל
עמוד ד'	שאלות ותשובות - עמל
עמוד יג'	שולחן ערוך סימן יב' סעיף א'
עמוד טו'	עץ חיים עם ביאור בלבבי משכן אבנה פרק ט'
עמוד יח'	עץ חיים עם פירושים על התורה - ועל העבודה עמוד יח
עמוד יט'	יום הלוייה של הרמח"ל

ערכים עמל מתוך ספרי בלבבי משכן אבנה

אם בַּחֲקָתִי תֵּלְכוּ וְאֶת מִצְוֹתֵי תְּשֻׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם (ויקרא כו ג)

אם בחקתי תלכו - יכול זה קיום המצות, כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו, הרי קיום המצות אמור, הא מה אני מקיים אם בחקתי תלכו, שתהיו עמלים בתורה (רש"י, שם)

עמל בתורה

עמל - על ידי עמל התורה האדם מדבק את עצמו בתורה, ועל ידי שמעיין בה יותר ויותר, התורה מתאחדת עמו, ומתגלה אצלו תפיסה של 'דעת תורה', 'בר דעת', והוא קונה 'יישוב הדעת', [מנוחת הדעת] (פירוש בלבבי משכן אבנה על מסילת ישרים, הקדמה, ד"ה והנאות העולם).

עמל - האור של 'עמל' התורה, שורשו במ"ט שיעורים שבתורה. והאור של עמל שלא באופן של 'עמל התורה' [כגון סיגופים ותעניות וכדו'], שורשו בשיעור הנ' שבתורה, שזהו הגילוי של 'לית אתר פנוי מיניה', גילוי ההשתוות (פירוש בלבבי משכן אבנה על פתחי שיעורים, חלק ג', אח"פ דא"ק - פתח ח').

עמל - העמל בתורה שייך רק בתוך תפיסת העולם 'עלמא', ועל זה אמורים דברי חז"ל 'שתהיו עמלים בתורה', וזו התפיסה התחתונה של התורה [תורה דלוחות שניות, בבחינת "ששת ימים תעשה מלאכה", תורה דעולם הבריאה, שיש בה תערוכת מועטה של 'דע' בטוב]. אך בתפיסה העליונה שבתורה, שזו תורה שלמעלה מן העולם, זוהי 'תורת שעשועים', בבחינת שעשוע ומנוחה [בחינת 'שבת' שלמעלה מן העמל. וזוהי התורה של לוחות ראשונות, 'וירד ה' על הר סיני', שהתורה אצלו [בחינת תורה דאצילות] והנבראים אצלו ית' [שקדע כל הרקיעים והראה להם שאין עוד מלבדו] (בלבבי משכן אבנה, מועדים, שבועות, מאמר 'עמל התורה ולמעלה מהעמל')^א.

עמל - עצם עמל התורה, אף שלא לשמה, מביא את האדם ללימוד 'תורה לשמה', כי ע"י העמל מזדכך גופו של האדם [זיכוכ מה], וכנגד כך מתגלה נשמתו [גילוי מה], והנשמה רצונה ללמוד לשמה, וחוזר חלילה, כנגד כל זיכוכ של גוף, מתגלה הנשמה יותר לעומתו (להב אש, ערך 'תורה', פרק יט).

עמל - עצם עמל התורה, אף שלא לשמה, מביא את האדם ללימוד 'תורה לשמה', כי ע"י העמל מזדכך גופו של האדם [זיכוכ מה], וכנגד כך מתגלה נשמתו [גילוי מה], והנשמה רצונה ללמוד לשמה, וחוזר חלילה, כנגד כל זיכוכ של גוף, מתגלה הנשמה יותר לעומתו (להב אש, ערך 'תורה', פרק יט).

עמל - העמל הראשון של האדם, זהו עמל בתורה, שעל ידו האדם מזדכך את גופו ושכלו, שיגיע להשכיל השכלה 'דקה'. העמל השני, הוא זיכוכ הלב, שיחוש הרגשה 'דקה'. והעמל השלישי של האדם הוא, לחבר את החוש הדק שבמוח עם החוש הדק שבלב (פירוש בלבבי משכן אבנה על מסילת ישרים, הקדמה, ד"ה והחסידות האמתית).

עמל - ניתן לבטל את שורש הדינים והמקטרגים ע"י עמל התורה, והטעם לכך הוא, שהעמל הוא תיקון לגוף, ושורש הדינים הוא מן הגוף ותולדותיו, ולא מן

עמל באמונה

עמל - כשם שעיקר עבודת האדם בעולם הזה היא להגיע לאמונה, שהיא שורש הכל, "כל מצותיך אמונה", כך עיקר 'עמל' האדם בעולם הזה הוא באמונה (להב

עמל - לכל אדם ישנם שני חלקי אמונה, א. אמונה

^א וזהו ה'בסיס' של העבודה הפנימית (שם).

^ב עמל אותיות ענו[לם], [לשון העלם, כי כל העמל הוא על מנת לסלק את ההעלם].

^ג וזהו בחינת 'יפה תורה עם דרך ארץ', שיגיעת שניהם משכחת עון' (אבות, ב, ב), וה'דרך ארץ' שבעולם הבריאה עניינו 'עמל' בתורה עצמה, ולא בעשיה, מחמת ה'עון' שבנפש, התערוכת 'רע' שיש לברר, שזהו בחינת ה'לגרמיה' שבנפש, ובחינת תורה 'שלא לשמה' (שם).

^ד וזהו בחינת 'תורה לשמה', שכל עניינה התדבקות בנותן התורה (שם).

^ה ועיין בענין זה בתורת הרמז - בלבבי משכן אבנה, ריש פרשת בחקותי.

קבלה מאבותיו. ב. השרשת האמונה בקרבו. ג. גילוי אמונת נשמתו].

עמל - בדרך העבודה של 'עץ החיים' [ולא 'עץ הדעת'], עיקר העמל הוא השרשת האמונה, ואזי ממילא כל התורה פרוסה לפני האדם ללא עמל ויגיעה, בבחינת "יגיעת" באמונה "ומצאת" בחכמה (בלבבי משכן אבנה, חלק ט', פרק ב').

שקיבל מאבותיו. ב. אמונה שהוא צריך לעמול להשריש מעצמו (פירוש בלבבי משכן אבנה על מסילת ישרים, הקדמה, ד"ה הדי אפוא). ואם האדם לא עומל רבות להשריש את האמונה הטהורה בקרבו, כמעט בהכרח שאמונתו לוקה בחסר (בלבבי משכן אבנה, חלק א', אות פ"ב). [יש חלק שלישי, והוא אמונה של נשמתו, שמצד מהותה היא מאמינה. ועבודת האדם לגלות את נשמתו בכלל, ואת אמונת נשמתו בפרט, ואזי אמונתו בנויה על ג' חלקים. א.

עמל - כללי

עמל - העמל הוא 'אמצעי', להגיע ליום שכולו מנוחה, ואינו 'תכלית'. ולכן, התפיסה בנפש האדם צריכה להיות, מחד, נפשו צריכה להיות מזוהה עם העמל, על מנת שלא יחסר לה החיבור לעמל. ומאידך, הוא צריך לתפוס שפנימיות נפשו היא מנוחה שלמעלה מן העמל. העמל צריך להיתפס כלבוש של הנפש, כאמצעי (עצמי), כ'תפיסה זמנית', ולא כתפיסה קבועה (שם, שם, ד"ה ואמנם צריך).

עמל - מים מרמזים לחיים הנצחיים, כי הם ראויים לאדם לשתייה מטבע ברייתם ללא עמל והכנה (בלבבי משכן אבנה, סוכות, מאמר 'בענין לולב ואתרוג - מיהו הראשון').

עמל - ישנם שני סוגי שכר בעולם הבא, שכר 'עולם הבחירה' ו'שכר הידיעה'. שכר 'עולם הבחירה' ניתן עבור פעולה ע"י עמל ויגיעה, והעמל נצרך על מנת שהשכר לא יהיה באופן של "לחם בוש". ושכר 'עולם הידיעה' הוא מאוצר מתנת חינוך [למי שמאמין במתנת חינוך בפרט, ומאמין שהכל נעשה ע"י ית"ש, עשה עושה ויעשה לכל המעשים כולם ללא יוצא מן הכלל] [קל"ח פתחי חכמה עם פירוש בלבבי משכן אבנה, חלק א', פתח ד').

עמל - "אדם לעמל יולד", אין דבר ב'עולם הזה' שאינו מורכב מ'עמל', כל תפיסת העוה"ז [שית אלפי שנים] היא עמל. תפיסת המנוחה, אינה שייכת לעולם הזה, אלא ל'עולם הבא', שזו בחינת 'שבת'. וזה אמור בזמן, ובנפש, חלק העמל, הוא בחלק התחתון שבנפש, וחלק המנוחה, הוא בחלק העליון שבנפש (פירוש בלבבי משכן אבנה על מסילת ישרים, שם, ד"ה ולמה צריך).

עמל - כל דבר נקנה ע"י עמל, בבחינת "יגיעת ומצאת" (שם, ד"ה אם כן אפוא). ו"יגיעת" הוא כלי להגיע ל"ומצאת", העמל הוא כלי להגיע למנוחה, לדבקות בבורא (בלבבי משכן אבנה, דרך ה', חלק א', פרק ג').

עמל - עמל עניינו, עמל לצורך דבר מסוים. טורח עניינו, טורח שאין בו צורך. ובעומק, כל עמל עניינו טורח, כי אילולי היה חוטא אדם הראשון, לא היינו צריכים את העמל (שם, פרק ט, ד"ה והגדול שבכלם).

עמל - שורש יצירת האדם היא לא בתפיסה של עמל. העמל הוא אותיות השורש של המילים 'העלם', 'נעלם' וכו', כי הצורך בעמל נובע מהעלם שנוצר מכח חטא אדם הראשון (שם, שם, ד"ה ועל זה נאמר).

עמל - המן שירד מן השמים, זהו לחם שהאדם לא עמל על הכנתו, והוא שייך למי שמדרגת נפשו היא קודם החטא, שאזי האדם היה למעלה מן העמל. אך לרשעים שחטאו, המן ירד רחוק מביתם, והוצרכו 'לטרוח ולעמול' כדי להביאו (בלבבי משכן אבנה, שבת קודש, מאמר 'מן מן השמים')

¹ הכוונה היא להשגה פנימית בתוה"ק, ולא לידע חיצוני (שם). ולכן מתן תורה היה ב"התגלות גדולה" שקרע להם כל הרקיעים והראה שאין עוד מלבדו, כי במדרגה זו התורה כולה גלויה, ללא העלם שמצריך עמל (בלבבי משכן אבנה - תורת הרמז, מועדים, שבועות).

² ובעמל התורה, האמצעי הוא עמל, בבחינת 'דרכה' של תורה, והתכלית היא 'תורה' (שם, שם, ד"ה ועל זה הדרך).

³ ושם לא שייך בוש בשכר, כי בוש שורשה בגאווה שבנפש, שהנפש אינה מסכימה לחוש שהיא 'עניה' ושפלה לקבל דבר בחינם, אלא רוצה להרגיש שהיא פעלה עבור כך, ובעולם זה הפעולה נתפסת ככח ותוקף פנימי. אך פנימיות הנפש שלמעלה מן החטא, זהו עולם שלמעלה מן הפעולה, כי שם הנפש מכירה את אמינות המציאות שבאמת אין לה 'כח של פעולה', אלא היא ית' עשה עושה ויעשה לכל המעשים כולם, ואזי היא מקבלת מתנת חינוך ללא בוש. והשכר בעולם זה הוא על עצם כך שהאדם עקר מעצמו את עצם "טבעו" שמרגיש שהוא ה"פועל" (שם).

עמל התורה

תשובה: לפני הלימוד לנסות לשכוח "מהכל", כאילו אין עולם, ול-
דבוק בעסק התורה בנועם ובמנוחת הנפש ובעמל.

עמל התורה מתוך חיבור עצמי

שאלה:

הרב כתב בתשובה לגבי שיטה מסוימת בנפש האדם, 'שיטה זו
- שיטה של אישה, ולכך לגבר נצרך חלק נוסף השייך לחלקו', מה
נצרך בנוסף לגברים?

תשובה:

בנין כח השכל, נבטאר בדע את תורתך - דרכי הלימוד, ודע את
מחשבתך ודעתך.
ולמעשה, עסק התורה בעמל ויגיעה מתוך חיבור עצמי לתורה,
ולכח השכל הנקי. ולפ"ז הנהגת כל האדם, צירוף של שכל
והרגשה, באיזון הראוי למי שעמל בתורה.

מדרגת החיבור העצמי לתורה נגלית לעמלי התורה באופן חלקי

שאלה:

האם החיבור לתורה צריך להיות דרך התענוג מהלימוד, והאם
בכל דבר שאדם לומד צריך להגיע לתענוג, גם בדבר שאדם לא
מעוניין ללמוד, אבל לומד כהכרח?

תשובה:

עסק התורה אינו רק עסק חיצוני, אלא חיבור עצמי לתורה.
חיבור זה יש בו שני חלקים. א. לשמה. ב. שלא לשמה. החיבור
לשמה, "השלם", הוא חיבור עצמי שלמעלה ממדרגת תענוג
שבנפש, קוב"ה ישראל ואורייתא חד, בעצם. וזו מדרגת ההויה
שבנפש, ומדרגה זו נעלמת מרוב בני האדם, ונגלה לעמליה באופן
חלקי.

החיבור שלא לשמה יש בו מדרגות רבות, והמדרגה הפנימית
היא לימוד לשם תענוג. ובדקות, חיבור מתוך תענוג לתורה, מתוך
מדרגת נפש של תענוג. ועל זה אמרו בעומק, לעולם יעסוק אדם
בתורה ומצוות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. מתוך
תענוג יבוא ללמעלה מן התענוג. וכמו שאמר ברוח חיים, שנצרך
תמיד השלא לשמה, והיינו התענוג.
כאשר מבין חלק וחלק לא, יש לברר מה מבין ומה לא, ומתוך
בהירות זו יש לו ולו מעט תענוג.
ובכל דבר שלומד נצרך למצוא לו תענוג קל וקטן.

ניצוץ משה מתנוצץ בחכם בשעה שעמל לברר ענין זה או אחר

שאלה:

האם יש דרך לידע אם דעת תורה של אדם מסוים עדיף מהדעת
תורה של השני?

תשובה:

כנ"ל, יש בחינת משה בדורו, גדול הדור, והוא הדעת הכוללת
ששייך למדרגת אותו דור. ויש צדיק וחכם, שיש בו ניצוץ משה
בשעה שעמל לברר ענין זה או אחר. ובפרטות מאיר בנשמתו

על מנת לקנות את התורה נצרך עמל וקביעות

שאלה:

בספר 'דע את הרגשותיך' מובא שהתורה ועבודה וגמ"ח הם
כנגד היסודות של רוח, אש, ומים. לפי זה, האם נאמר נאמר
שמי שהוא חלש בטבעו ביסוד הרוח יש לו יותר קושי עם לימוד
התורה, וכן מי שאין לו כ"כ אש, יש לו יותר קושי עם עולם
העבודה ותפלה?

תשובה:

בכללות כן. אולם בפרטות כל דבר מורכב מאש רוח מים עפר
בפרטות. ולכך הדבר יותר מורכב, ותלוי היכן חולשתו, באש
שברוח, מים שברוח, רוח שברוח.
זאת ועוד. יש את עצם התורה שעיקרה רוח. אולם ע"מ לקנותה
נצרך עמל וקביעות, ולשם כך נצרך פעמים יסוד העפר שממנו בא
הקביעות במקום אחד. וכן נצרך תענוג שהוא יסוד המים, וכן נצרך
התלהטות שהוא יסוד האש. נקטנו דוגמא בעלמא ואידך זיל גמור,
כי עסק התורה"ק מורכב מחלקים רבים כגון לימוד, דיוק, חשבון,
סברא, הלכה למעשה, ועוד ועוד, ובכל אחד בפרטות יש יסוד
שנצרך לו.

הדרך העיקרית להגעת הנשמה - עמל התורה

שאלה:

שמעתי שיחה של הרב על הכרה בחיות רוחנית כמו החיות
הגשמיות, ושחיי הרוח הם מציאותיים יותר אפילו מגשמיות
שמונחת לפני. שאלתי היא, איך מגיעים להכרה זו, הרב בשיחה
מדבר שכך זה צריך להיות, אבל איך אני רואה שזה באמת כך כמו
השולחן שמונח לפני?

תשובה:

זו דרך כללית שיסודה הגעה לנשמה שחשה את הרוחניות, כמו
שהגוף חש את הגשמיות.
כל הדרכים בעבודת ה', יסודם הגעה לנשמה. אולם עמל התורה
במסירות נפש היא הדרך העיקרית. וכן מעט דרכים נוספות מזה
נתבאר בספר "דע את נשמתך".

מדוע פעמים מי שמרבה בישיבה ומבקש רחמים לא מחכים - מפני שלא עמל לקנות מ"ח קנייני תורה

שאלה:

כתוב בגמרא: "מה יעשה אדם ויחכם, ירבה בישיבה ויבקש
רחמים ממי שהחכמה שלו". וצריך ביאור, שהרי הרבה עושים זאת
ולא זוכים, מהו ההסבר לדבר?

תשובה:

פעמים לא מרבים כראוי, הן בכמות והן באיכות. ופעמים לא
עמלו לקנות את מ"ח קנייני התורה.

לימוד התורה באופן של נועם ומנוחת הנפש ועמל

שאלה:

כיצד יש להתכונן ללימוד התורה?

שאלות ותשובות

התורה כולה שחשקתי לכמה שנים ברצון חזק מאד מאד, אע"פ שאני יודע ודאי שהם גרמו לי להפסיק.

כלל הענין של חובת ידיעת התורה לא ברור לי כלל וכלל, שכשאני חושב עליו, אין אני יכול ללמוד במנוחת הנפש, שאני דואג שאני לא מספיק מה שאני חייב לדעת, ואף שאני יודע שאני חייב לדעת יותר ממה שאני יכול לדעת, אין לי שום מושג כמה אני יכול לדעת. איך אני יכול לדעת מה ה' דורש מאתי בידיעת התורה, כי אולי אני יכול, וממילא חייב, לדעת כל הש"ס בע"פ, ולכן מוטל עליי לא להרבות בעיון במפרשים, אלא בגפ"ת? גם אני לא מבין איך החובה של ידיעת התורה מתאימה ללימוד תורה לשמה, שכשאני רואה המדרש שהביא הביאור הלכה בס' קנה, זה מקשה עלי ללמוד כדי להתקרב לקב"ה. אני מאוד רוצה ללמוד מתוך שמחה ודבקות לה', אבל מתחילה אני צריך להבין הנ"ל. עכשיו אני כמעט לא לומד כנ"ל. האם כאשר יתבאר אצלי כל הנ"ל, האם העייפות תסור ממילא, או אני צריך לעוד דברים, ומה? אם הרב יכול להבהיר לי הדברים, תהיה לי שמחה עצומה, כי אני יכול להמשיך כך הרבה יותר.

תשובה:

צורת לימוד תורה שיהא ביישוב דעת, בבחינת וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבול - עולה של תורה. ולכך שיעור החיוב לעסוק בה מתוך יישוב דעת ומתוך עמל הגוף והתמסרות. וכל שמבולבל ועי"ז אין לו יישוב הדעת, לעת עתה אין לו חיוב בכך.

נצרך ללמוד להכיר כוחות נפשך ועי"ז לעסוק בחלק השייך לך, ובשיעור הראוי. עסק התורה צריך שיהא בבחינת ותן חלקנו בתורתך, חלקנו, חלק של כל אחד, ולא מתוך מבט לדעת את הכל. וכאשר יופנם דבר זה בשכלך ובלבך, אזי תרגיש בס"ד מנוחת הנפש, ותעסוק בתורה בעמל ויגיעה מתוך התמסרות להשגת חלקך בתורה. כדאי לפנות לבר דעת ת"ח, שיעזור לך באופן אישי.

סוג הלימוד של שורש 'נפתלי' - עקשנות לעמול להבין עד הסוף

שאלה:

האם הרב יכול לכתוב בקיצור את סוג של לימוד ששייך לכל היל"ב שבטים?

תשובה:

א. בקצרה - פן אחד לדברים.
ראובן - רואה את הנולד - ראו בן. איזהו חכם הרואה את הנולד.
שמעון - שמיע לי סבירא לי. בעל סברא.
לוי - חיבור של לשיטתו - ילוה - חיבור.
יהודה - תפיסת עצם. שם הוי"ה - עצם.
יששכר - יודעי בינה לעתים כמ"ש בקרא.
זבולון - ממרחק תביא לחמה. מצרך סוגיות רחוקות ההדדי.
גד - המשכה של מופשט שמתפשט - כצורת ר' שמעון.
אשר - משנה סדורה ללא סיגים, מעדני מלך.
דן - מאסף לכל המחנות, לכל השיטות.
נפתלי - נתעקשתי - עמל להבין עד סוף הענין.
יוסף - מחדש בטובו ומוסיף. שומע ומוסיף.
בנימין - בחלקו ביהמ"ק, "בונה" צורתא דשמעתתא.

בחינת משה הפרטית שבו. וכמ"ש הרמב"ם (תשובה, פ"ה, ה"ב) וז"ל, כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה, עכ"ל. והיינו בחינת משה פרטית ידידה. ולבחינת דעת תורה פרטית זו ראוי שישמעו תלמידיו השייכים לשורש נשמתו.

כל עמלינו בתורה הוא בבחינת שכחום וחזרו ויסדום

בספר דע את עצמך הרב מאריך לבאר שדרך התורה לאדם לסלק 'תדמית עצמית ירודה' הוא ע"י הזיהוי עם הנשמה, ולדעת שהנשמה לעולם טובה ולעולם אי"ז משתנה. אני סובל הרבה מתדמית עצמית ירודה בשביל מיעוט ידיעתי בתורה, ולא מפני מעשים רעים וכדו'. איך אני מתקן את זה ע"י זיהוי עם הנשמה? האם נשמת האדם זוכר כל מה שהוא למד, ורק הגוף הוא שאינו זוכר?

תשובה:

כן. נפשי יודעת מאוד. ובמתן תורה כל נפש קבלה את כל חלקה בתורה. וכן בכל גלגול לומד כל התורה ששייכת לגלגול זה בהיותו עובר ואח"כ בא מלאך ומשכחו כמ"ש בנדה.

ולכך זהו גדר בפנימיותו עדיין יודע, ובחיצוניותו שכח. וכל עמלינו הוא בבחינת שכחום וחזרו ויסדום כמ"ש בפ"ק דמגילה.

תורה שבע"פ - נצרך עמל ללומדה

שאלה:

הגמרא אומרת שישראל נשאלו האם הם חפצים בתורה, והם ענו נעשה ונשמע, ובזה הם זכו לשני כתרים. והשאלה היא, שאם הם רצו בכך, מדוע נצרך הקב"ה במתן תורה לכפות עליהם הר כגיגית?

תשובה:

בתנחומא (פ' נח) מבואר שעל תורה שבכתב שיותר נח ללומדה, אמרו נעשה ונשמע. ותורה שבעל פה שנצרך עמל ללומדה, עליה כפה הר כגיגית.

והתוס' בשבת אמרו - שהיה חשש שמא יחזרו בהם מאמירתם "נעשה ונשמע" ולכן כפה הר כגיגית.
ובמהר"ל שם כתב, שעצם הבהירות שאין קיום זולת מציאותה של תורה, זהו "כפה", הכרח נפשי פנימי מתוך הכרה.

שיעור חיוב עסק התורה - מתוך יישוב הדעת ועמל הגוף והתמסרות

שאלה:

אני בחור בן י"ט שנים, ויש לי בעיה גדולה בענין לימוד התורה. זה כמה שנים שיש לי שאיפות גדולות מאוד מאוד בידיעת התורה, שלא שייכים כלל להגיע עליהם לפי כשרונותי, ובשבילם הפסקתי ללמוד בחברותא וליכנס לשיעורים, ולמדתי לבד כל היום, וככל שהייתי לומד יותר וראיתי כמה תורה יש ללמוד, כך גדלה רצוני העז לדעת כולה, והגעתי למצב שהייתי לומד רק כדי לדעת הנלמד, ולא הייתי נהנה מעצם הלימוד, ותמיד הייתי תחת לחץ גדול ללמוד יותר מהר. לא ארך זמן רב עד שהלחץ גבר עליי, והתחלתי להיות עייף מאד כל היום, וזה כבר כעשר חודשים שאני יכול ללמוד, רק קצת תורה שבכתב לזמן קצר, ואח"כ אני מקבל כאבי ראש מהאימוץ. רק עתה הבנתי שזה נגרם מהשאיפות שלי, אבל קשה לי מאד להפסיק כל הדמיונות של ידיעת כל

ככל שעמל יותר בתורה מתבהר לו מהו חלקו בתורה

שאלה:

כיצד ניתן לברר את 'חלקו בתורה'?

תשובה:

מהצד הפנימי: לימוד "לשמה", ואזי מאיר לו שורשו באורייתא. וזו דרך ליחידים ממש ממש.

מהצד החיצוני: על האדם ללמוד להכיר את תנועת מחשבותיו. בהבנה בפשט, פירוש המילות, חשבון, דיוק, וסברא. מידי פעם להתבונן מבט היקפי לראות את צורת תנועתם. יש לתת שימת לב שאלו הם דפוסי מחשבותיו, ולא מפני שנוטה למה שקנה מבחוץ. ולאט לאט יכיר יותר ויותר את דפוס מחשבותיו. וכיר וירגיש למה מחובר יותר ולמה פחות. במה מרגיש שהדבר חלק ובמה שהוא מחוספס. איזה חלק נוגע בעצמיות נפשו הפנימית, ואיזה חלק לבוש לנפשו. איזה שורש ואיזה ענף. וככל שאדם עמל יותר ונעשה טהור יותר דברים אלו הולכים ומתבארים אצלו. וכך נוגע בעצמות חלקו באורייתא, ונקשר אליה באמת ובתמים כי הוא הוא חלקו. ואזי מתוך אהבת ישראל והתחברות לכלל ישראל, ותוך חיבור לחלקו שלו מתרחב ומצרף עצמו לחלקים של זולתו. אולם מתוך הכרה בהירה מה חלקו העצמי ומה הענפים והלבוש המתרחב.

הגברת אור החכמה כנגד כוחות הגוף - ע"י עמל כשור לעול ועמל בעיון התוה"ק

שאלה:

כיצד מגבירים את אור החכמה כנגד כוחות הגוף?

תשובה:

בחיצוניות - ריבוי השגת חכמה, וזה ע"י עמל כשור לעול וכמשא לחמור. בפנימיות - הוצאת השכל מכח לפועל, כי חכמה, כח-מה. נמצאת בכח, וע"י שעמל בתוה"ק בעיון ובחשק שכלי יוצא שכלו לפועל, והוא הנקרא בלשון רבותינו "השכל הפועל". שכל במדרגה זו יש בו כח רב להתניע הגוף. מומלץ לשמוע את שיעורי דע את מידותיך, הדרכה מעשית, עצלות. ישנם ב' מהדורות, קצרה ומורחבת.

כיצד שומרים על איזון בין עמל התורה לנחת ונועם

שאלה:

כיצד שומרים על איזון שמצד אחד יהיה עמל תורה גדול ומצד שני נחת ונועם?

תשובה:

לימוד מתוך חיבור עצמי פנימי. וכאשר מתבהר דבר מה לא להמשיך מיד הלאה, אלא להשהותו במחשבה, ולהתענג עליו.

העמל בתורה לשמה יש לו 'תמונה' ו'מבנה' של פנימיות התורה

שאלה:

האם יש כללים ברורים בעניין כיצד נקבעת ההלכה למעשה בדורות האחרונים בעניינים העומדים ברומו של עולם?

תשובה:

כתב הגר"ח וואלאז'ין בהקדמה לפירוש הגר"א לספד"צ, שלא הגיה עד שעל ידי ההגהה היה ישוב לריבוי מקומות אחרים. וזהו חלק חיצוני.

החלק הפנימי: למי שעמל בתורה לשמה, יש לו מלבד ריבוי ידיעות בתורה, "תמונה" ומבנה של כל פנימיות התורה. ומצד כך כל פרט מכניסו לתמונה הכוללת במקום הראוי לו, ולפי זה בוחן כל דבר על אמיתותו. וזאת זולת יחידי סגולה שיש להם גילוי עליון לפי השגתם.

העמל בכל כוחותיו - כשיבוא לשמים ישלימו כל החסר לחלקו

שאלה:

כבר כמה שנים עומדת לפני משימה גדולה, לדעת כל התורה כולה, ומקורות הרבה מצאתי לזה, למשל השו"ע הרב בהל' ת"ת כתב שחוב על כל אחד מישראל לדעת כל התורה כולה, במדרש משלי פ"י הידוע שהקב"ה תובע מהאדם על כל חלק מהתורה שלא למד, הח"ח (תורה אור פ"ט) שכל מסכתא שאין האדם יודע, בעוה"ב כשיפתח הקב"ה במסכתא זו יבוש ולא ידע מה מדברים. אמנם, משימה זו עושה עליו הרבה לחץ שאינו רצוי ואינו בריא, ולרוב מחמת זה איני נהנה מלימודי כדבעי כיון שהוא נעשה מתוך לחץ לגמור כבר את הכל, ופעמים מביא אותי לעצבות גדולה, ופשוט לי שלא כן צריך להיות צורת החיים הנכונים. אבקש מהרב לבאר לי, האם אני טועה במה שהבנתי מהכתוב בספרים? האם עדיף שלא תהיה לי משימה גדולה זו? האם לא אחסר בחלקי בעולם הבא אם לא אדע עד כמה שאפשר לי? ואם אכן יחסר, איך לא אהיה לחוץ על זה?

תשובה:

על האדם לפעול לפי כוחותיו. ולמעלה מכוחותיו, אין זה רצון ה'. ואף אם מחויב בכך בגדרי דין, על זה נאמר אונס רחמנא פטריה.

ואם עמל בכל כוחותיו, כשיבוא לשמים ישלימו לו כל מה שחסר "לחלקו".

שאלות ותשובות

עמל - כללי

מוחלט בשכל וברגש, כעס כלפי שמיא על עומס הנסיונות, חוסר רצון ויכולת לתפילה וכד'. מפריע לי מאוד המעבר מקצה אחד לקצה שני, איך הכל (!! נעלם ברגע אחד? כל עבודת ה' הייתה דמיון?

משהו כאן לא בסדר ביסוד, אבל אני לא מצליח לתפוס את הנקודה: כל עבודת ה' שלי היא חיפוש הנאות והרגשים - ריכוז בעצמי, ולכן יש נפילה בעומס? בזמן העומס אני מרוכז רק בעצמי ואין מקום למציאות ה'? נהייתי מפונק וכבר אין לי כוח לנסיונות? זאת דרכם של ימי החושך וצריך למצוא דרך התמודדות? איך אדע היכן הבעיה [זה חשוב למציאת הפתרון ולא רק ידיעה בעלמא], ומה דרך העבודה לבעיה?

תשובה:

כיון שכל עבודת ה' היא באופן של "חיפוש הנאות והרגשים", כלשונו, וכך נולדים תולדות אלו שזכרת, כי עסק העבודה נצרך שיהא באיזון בין הנאה לעמל, בין הרגש להשכלה, כל אחד לפי שורשו כך שיעור האיזון. ואם לא כן, כאשר נחלש ההנאה וההרגש, הכל נתון בסכנה. ותולדת הדבר, שכבר אין כח לנסיונות, כי נחסר קנין באופן של עמל, כי אף שבודאי היה עמל גדול במשך כל השנים, אולם עמל זה נתפס ככלי להשיג לבסוף הנאה, ולא קנין עמל בעצם וחיבור עצמי לרוחניות אף ללא תענוג, אלא חיבור בעצם אמיתת החיבור.

תענוג והנאה, זהו שלא לשמה בדקות, כמ"ש המסילת ישרים בפרק החסידות. ונצרך קנין של "לשמה", לשם חיבור עצמי לקב"ה ולתורתו.

עמל רבותינו כל הימים - לזכר את הנגיעות

שאלה:

הרב מרבה לדבר על בנין הנפש, איך לעשות את זה, וכמה שזה הכרחי לאדם לצורך השלמת תפקידו בעולמו. ואני שואל, האם על כל אדם ואדם יש חובה להיות מומחה לנפש? והרי לא כל אחד יכול להיות פסיכולוג, יש לכאורה אנשים שאין להם את הכישורים? וגם אלו שלמדו והחכימו בהבנת הנפש, האדם הרי קרוב אצל עצמו והוא משוחד ואיך ילמד להכיר את עצמו באמת?

תשובה:

על כל אדם להשיג לפי יכולתו, כמו שבעסק התורה על כל אדם לעסוק ולהשיג כפי יכולתו. וכן הדבר אמור בכל חלק וחלק בעבודת האדם. לעולם יש נגיעות ונצרך לזככם, ועל זה עמלו רבותינו כל ימיהם, ובנוסף לכך ע"י עצה מרב וחבר, מקטין הנגיעות.

קנין אור של מתנה שהסתלק - ע"י עמל של בנין

שאלה:

לפני חמש שנים חוויתי קפיצה רוחנית משמעותית, שנמשכה באזור החודש ימים (שבועיים ממש חזק), הרגשתי את נביעה מתוך הלב והרגשתי שהכל נפתח עבורי, הרגשתי מנוחה תוך כדי תנועה והרגשתי ב'חירות' מהעולם הגשמי, זה הרגיש כמו כפוף של מים בתוך הלב, ואי אפשר באמת לתאר במילים כי זו אהבה בלתי נגמרת שחודרת ללב ומשפיעה על הכל.

כיצד לקנות את כח העמל כראוי

שאלה:

אני לא אוהב לעבוד קשה, אבל אני יודע שאני לא אצליח בשום מקום בחיים או בתורה ללא עמל. כאשר אני מנסה לעבוד על זה, הגוף שלי דוחה זה, כיצד אני מביא את עצמי שאהנה מעבודה קשה?

תשובה:

כתיב "וידעת היום והשבת אל לבבך". ראשית נצרך "וידעת היום", הבנת הדבר על בוריו בשכל, ואח"כ השבה אל הלב. ראשית יש ללמוד דברי רבותינו העוסקים בענין אדם לעמל יולד. ללמוד זאת באורך ברוחב ובעומק. ולהעלות ע"ג כתב את כל ה"וידעת היום" בבהירות מן הפסוקים, מאמרי חז"ל וכל דברי רבותינו, עד לתובנות והמסקנות הפרטיות בהבנת הסוגיא.

אח"כ יש לסדר סדר עבודה, של ג' מעשים קטנים מאוד ביום שעושים אותם עם מעט עמל, מתוך דעת ברורה שיש עמל ורצוני לקנות קנין של עמל בשמחה. ולעשות זאת בחשק ושמחה שזוכה לשבור טבעו ולעלות. וכך ילך מחיל אל חיל להוסיף כהנה וכהנה בהדרגה קטנה מאוד, עוד ועוד. יתכן שהגוף דחה את העמל הן מצד חסרון ב"וידעת היום", והן מצד חסרון שההדרגה לא היתה נכונה, אלא עמל יתר כרגע. רצוי מאד מידי פעם לחזור ל"וידעת היום", הן לצורך חזרה שיעמוד לפניו בבהירות, וכן לצורך הרחבה והעמקה. וכך חוזר חלילה עד שיקנה הדבר בנפשו.

העיקר בעולם הזה - עמל ולא חיפוש נעימות חיצונית

שאלה:

אם אפשר לקבל הדרכה כללית בנושא שידוכים, מהם הנקודות החשובות עליהם יש לשים את הדגש בשלב הבירורים ובמהלך הפגישות, הן מבחינת ההיבט הרוחני, והן מבחינת הרגשת הלב והתאמה בן בני הזוג?

תשובה:

לברר האם יש התאמה קרובה בעולם הרוחני, או לפחות התמסרות לעולם הרוחני של הבעל לרוב בני האדם. לכתחילה יש לחפש כמה שיותר מתאים בהלכות דעות, במידות ובהרגשה. אולם ככל שאדם פנימי יותר, עיקר הדגש, שישנו אופי ומידות שמתאים לו, או שיש בכוחו לעמול ולהתחבר ולהתמודד עמהם, כי כאן בעוה"ז העיקר עמל ולא חיפוש נעימות חיצונית. ע"מ כך נצרך לברר ולהכיר את נפשו ואת סדרי כוחות נפשו, ולפ"ז להכיר עד כמה שניתן עם מה יקל עליו להתמודד ועם מה יוקשה עליו. ולפ"ז לסדר סדר מעשי מה מחפש בזווג.

איזון בין עמל להנאה לקנין עמל בעצם וחיבור עצמי לרוחניות

שאלה:

אני עובד הרבה על עבודת ה' עם שכל ורגש יחדיו כדי לא לחיות במלומדה. ואפילו כותב ומחזק אחרים בנושא, ולענ"ד מגיע להרגשים אמיתיים. אך כאשר מגיעים נסיונות של עומס - לחץ משימות רבות וכד', יש לי נפילה אל הקצה השני, כלומר, חושך

הנאות מרוחניות, לכאורה עדיף שאדרבה ייעשה בצער?

תשובה:

נצרך איזון בין עמל לתענוג, זה בלא זה אי אפשר!

איזון בין עמל להנאה רוחנית

שאלה:

האם זה דבר טוב שאדם יהנה בחיים?

תשובה:

כתב המסילת ישרים בתחילת ספרו, האדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו. והרי שחלק מן חיי האדם הם הנאה, אולם אין עיקרה ותכליתה הנאה מהעולם הזה, אלא הנאה מזיו שכינתו.

אולם נצרך לאזן בין הנאה לעמל. כי בעולם הבא שם עיקר מקום ההנאה, משא"כ כאן בעולם הזה, יש צורך בעמל. ונצרך לאזן בין עמל והנאה רוחנית.

יתר על כן עיין מכתב מאליהו (סוף ח"א, מאמר הויה והשגה) ובהשגה יש הנאה ותענוג, משא"כ בהויה. וזהו תנועת רצוא ושוב בנפש, בין הויה להשגה, בין הויה להנאה, עיי"ש היטב.

חלק מן מערכת הנישואין - עמל מעשי, עמל על תיקון עצמו בכל חלקיו

שאלה:

אשמח לקבל מהרב הדרכה למדריכת כלות, כמה אבני דרך שחשוב לדעת אותם עוד לפני שמתחילים ללמד בענין ההשקפה על בית יהודי?

תשובה:

להעביר השקפה בהירה, מה תכלית עבודת האדם בעולם הזה בכלל, ומהו תכלית הנישואין בפרט. ושנצרך על מנת להשיגו עמל ויגיעה. וכי יש בנישואין זמנים יותר רגועים שמחים ושלווים, ויש זמנים יותר של עמל וטורח. וכי חלק מן מערכת הנישואין הוא עמל מעשי, ועמל על תיקון עצמו בכל חלקיו. וזהו חלק מתכלית הנישואין. וחלק נכבד מן הנישואין הוא עבודת מידות, ובפרט הטבה וסבלנות.

כל עמל יכול לזכות כפי ערכו בגאווה דקדושה

שאלה:

האם הגאווה היא משהו תופעה כלל עולמית, ורק יחידים יצאו ממנה, או שרוב העולם אינו לוקה בה? אשמח לשמוע את דעת כבוד מוריני הרב שליט"א בענין זה, וכן את פנימיות הענין.

תשובה:

הגאווה כוללת את כולם. אולם, אצל יחידים, זהו גאווה דקדושה, בבחינת ויגבה לבו בדרכי ה'.

וגאווה שלמה, כאשר כוללת בקרבה דבר והיפוכו - גאווה וענוה, וזהו מדרגת משה רבינו ע"ה. וכל עמל יכול לזכות בה לפי ערכו. גאווה בלבד ללא ענוה, תלויה בשלילת זולתו, יסוד האש המכלה את זולתו, ועי"ז הוא מתרומם על גביו. וכאשר גמר לכלות הדבר, נכבה האש, ונעשה אפר, ואזי נופלת לשפלות.

משא"כ אחדות הגאווה והענוה, אינו נופל לאפר, אלא יורד לענוה דקדושה, וחוזר חלילה.

מאז, מהלך החיים שלי השתנה לגמרי. הבנתי בחוש פנימי ממש שאי אפשר באמת להסבירו רק לחוש אותו, שיש בורא לעולם. מאז אותו יום התחלתי לחזור בתשובה, צעד אחרי צעד, ואני חש קרוב יותר ומרגיש בחוש פנימי שדברים קורים בתוכי, אבל הנביעה הזו מאז לא נפתחה, יש כל הזמן תחושה שזה הולך להגיע, ואני מתלבש ברצון לחוש את זה ומשתדל להתפשט ממנו ולחכות בסבלנות. ביום כיפור האחרון הרגשתי קפיצת מדרגה משמעותית והתחלתי להתמסר לעבודת ה', נפתחה בתוכי מדרגה בה יש מספיק חלל בנפש כדי להתרכז שיש בורא לעולם וכל הזמן להרגיש שהוא נמצא לידי בכל עת, הוספתי לאחרונה טבילות יום יומיות במקווה ובמקביל לעבודה שלי, אני נותן ייעוץ לאנשים, בעזר ה' מכון אנשים להתחבר לבורא. ועובד גם בבית, מאזן לאנשים שעברו משברים נפשיים, משתדל בכל זמן פנוי שיש לי ללמוד את הספרים של הרב ומאוד מרוכז בללמוד כל ספר וספר. לאחרונה נפתחה לי מדרגה (אחר יום כיפור זה היה בעוצמה גדולה יותר אבל זה משתנה תדיר) שהרגשתי כמו אש לפני כל הזמן, גם כאשר אני מדבר עם אנשים אני ממוקד באש הזאת, וכל הזמן אני משתדל לחשוב רק על ה' יתברך בכל רגע ורגע. אשמח לקבל בהירות האם מה שחוויתי יכול להיות גילוי הנשמה? או חלק מגילוי?

כיצד אוכל לעורר את הדבר שוב בתוכי? זה גנוז כל כך מרגיש לי.

תשובה:

נצרך לבנות את השכל ואת הלב. את השכל ע"י לימוד מסודר בתורה. לימוד גמרא עם מפרשים, ולימוד הלכה. במקביל לבנות את הלב. מה שחווית זהו הארה מן הנשמה, שמתגלה בתחילה באור ומסתלקת, ואח"כ על האדם לעמול לשוב ולזכך נפשו על מנת להאיר בו אור זה. לצורך כך נצרך "בנין". בתחילה זהו אור של מתנה, ואח"כ זהו אור שבא אחר עמל של "בנין". ולצורך כך נמסרו הסדרות בארוכה, שעל ידם האדם "בונה" את נפשו.

השקטה זו מתנה שבאה לאחר עמל כפי כוחו

שאלה:

לא פעם ניסיוני להיות שקט - מלחיץ אותי. כך זה נראה: אני מתחיל השקטה, רואה שמשוהו מפריע להשקטה (סביבה, מחשבות, רגשות), ואז נכנס ללחץ בהילוך גבוה: 'אוי וי, לא תהיה לי השקטה עמוקה כפי שאני אוהב' (לה זכיתי פעמים נדירות, ומאז אני חפץ מאוד לחזור לחוות זאת). כלומר, הרצון העז לשקט מתברר כגורם לחוסר שקט... את אותו רגש או מחשבה פלונית שהטרידה היה עוד אפשר להסיר, אבל אינני יכול עם תחושת הלחץ שאולי לא אצליח. מה פשר הסיבוך, ואיך משתחררים מכך?

תשובה:

תדע לך שהשקטה היא "מתנה" ממנו ית"ש, והאדם זוכה בה לאחר שעמל ויגע כפי כוחו. ולפיכך, מחד יש לעשות את העבודה המוטלת על האדם על מנת להגיע להשקטה, ומאידך לצפות למתנה. ולא שייך להילחץ, כי אינו תלוי רק בו, אלא יצפה למתנה ממנו ית"ש, לאחר שעשה חלקו כראוי.

אי אפשר בלא עמל ואי אפשר בלא תענוג

שאלה:

אם "לפום צערא אגרא", ו"טובה אחת בצער מאלף שלא בצער", למה אנחנו כל כך מדגישים את החשיבות של אהבת התורה ושל

שאלות ותשובות

ו' ימי המעשה - עמל, שבת קודש - דביקות

שאלה:

מהו האיזון הנכון בין העמל והיגיעה לדביקות בקב"ה, מצד אחד בדביקות יש הרבה פחות השקעה וכוחות, אך מאידך טובה אחת בצער מאלף שלא בצער?

תשובה:

ששת ימי המעשה עמל ויגיעה, שבת קודש - דביקות.

העמל כראוי יקבל את חלקו במתנה בביאת משיח

שאלה:

כיצד ניתן למנוע את הצער כאשר האדם עובד על משהו ועוד לא השיג כלום, וכאשר משיח יבוא הוא ישאר איך שהוא?

תשובה:

אם עמל כראוי יקבל זאת "מתנה", יגעת "ומצאת".

בכל קנין רוחני נצרך עמל ומסירות רבה להצליח

שאלה:

אני כבר המון זמן מחפש שיהיה לי רב, וגם מתפלל על זה, ואני מרגיש שאני ממש צריך רב, וכמו שאמרו רבותינו עשה לך רב, אך אני לא מוצא. אני לומד בישיבה ויש שם כמה רבנים בודדים, אבל בלשון קצרה אגדיר שאני כלל לא מתחבר אליהם, אבל למרות זאת אני ממשיך להתפלל, למרות שמבחינה טכנית אין לי שמץ של מושג מהיכן יגיע הרב, שהרי אני בישיבה וכאן אין. מה אפשר לעשות? מדוע אדם לא זוכה שיהיה לו רבי? האם זה קשור למה שהרב מדבר על התקופה של היחידות?

תשובה:

כן. אולם נצרך עדיין לרב. יש לבכות על כך. העדר רב אישי אמיתי נובע מחוסר חיבור לשורשו. הסיבה יכולה להיות הן מצד הענף והן מצד השורש. ככלל, כל קנין רוחני יש בו על דרך כלל "ערפל", ונצרך עמל ומסירות רבה להצליח.

מכל אחד תובעים עמל כפי כוחותיו

שאלה:

מה כוונת הפסוק "מה ה' אלוֹקֶיךָ דורש מעמך", שנשמע שהעבודה היא קלה? הרי כל העבודה הפנימית היא מאוד מאוד מורכבת, ונראה שרוב האנשים לא בנויים למורכבות הזו?

תשובה:

אדם לעמל יולד. כל אחד תובעים ממנו לפי כוחותיו.

הצדיק מתקן את האדם בעולם העליון כפי ערך עמל האדם

שאלה:

מהו ההסבר לכך שנשמה שחטאה בעולם הזה באה לעולם העליון והצדיק מתקן אותה, הרי יש נהמא דכסופא? בפרט במאמרי ר' נחמן מברסלב יש הרבה מענין זה שיש נשמות דאזלין ערטילאין והוא עוסק הרבה בתיקונם, ובשיחות יש שהוא אמר שהוא משליך לבוש על הנשמות האלה כמו השר שנותן לבוש מעצמו לבן אדם, וכדו'?

תשובה:

כמו שאב נותן לבנו ואין כ"כ נהמא דכסופא, כן מי שנשמתו שייכת לנשמת הצדיק, שהצדיק שורש והוא ענף, הוה כבנו, "כל המלמד את חברו תורה כאילו ילדו" וכן כפי עמלו כן מתקנו, ולכך אין נהמא דכסופא.

המשך שאלה:

אם הצדיק מתקן, מדוע נצרך להיות קשור אליו? בכתבי ר' נחמן מופיע שהוא עוסק בתיקון כל הנשמות, אבל בפרט באלה שקשורים אליו?

תשובה:

מתקן מי ששייך בעצם לשורשו, או שנקשר אליו. וכן הצדיק הכולל עוסק בתיקון כל נשמות ישראל. וכל אחד לפי עבודתו וזכותו, כן עוסק בתיקונו. בבחינת "יגעת", ו"מצאת", מציאה, שמצא את תיקון נשמתו ע"י הצדיק. היכולת לתקן דבר ע"י קישור לדבר. והוזכר ג' קשרים.

ר' נחמן מברסלב זכה לנביעה של "אש" ע"י עמל נורא

שאלה:

מה החידוש של ר' נחמן ביחס לבעש"ט?

תשובה:

י. בעש"ט זכה בזכות המקוה כמ"ש על עצמו. היינו יסוד מים, נובע מן המעיין, נביעה של פישטות של מים. והתולדה דברי תורה שמאיר בהם אור הפשיטות, כמים. ר' נחמן נביעה של "אש", ולכך זכה ע"י עמל נורא. והתולדה דברי תורה מורכבים עד להפליא. ולכך חיבר תפלה ותורה בחינת "חרבי וקשתי", מלחמה.

יסודו של הגר"א - עפר של סדר ובנין ועמל ויגיעה של משא כבד

שאלה:

בהמשך לשאלה ששאלו על יסוד הבעש"ט שהוא יסוד מים, מהו יסודו של הגר"א?

תשובה:

הגר"א - עפר. סדר ובנין בכל התורה כולה. וכן עמל ויגיעה של משא כבד - כעפר.

אחת הסיבות לפריקת עול של נערים - צורת חיים של הנאה ללא עמל ויגיעה

שאלה:

אם אפשר שהרב יכתוב באופן כללי מה הם הסיבות שנערים ונערות פורקים עול מצוות מעליהם, ומהו התיקון לכך?

תשובה:

הסיבות רבים מאוד ונכתוב מעט בס"ד. טומאה נוראה של העולם. צורת חיים דומה לשל אומות העולם, ופתיחות נוראה אליה, כל צורה החיים הפוכה מהאמת. יניקת ממון מערב רב, וממון בלתי כשר. חיים של אהבה "מדומה" כמעט ללא יראה. "יראי ה' ימאסו". העדר כח ללכת נגד הזרם. חוסר הבנה פנימית במהות החיים, וק"ו חוסר העדר חיבור

יש אהבה גלויה ויש אהבה מוסתרת, המסתתרת במידת הדין. כי אי אפשר לנבוא לקבל טוב אין סופי אלא טוב גבולי. וכח הדין מסתיר ומגביל את האהבה והחסד. וכך חקקה חכמתו ית"ש שעל מנת להשיג את אהבה זו וקרבה אליו ית"ש נצרך לעמול על מנת שהדבר יקנה לאדם קנין שלם, כי דבר הבא לאדם כמתנה אינו קניינו הגמור בפנימיותו, אולם אם עמל בו נעשה חלק ממנו. וכן כי לולי העמל ירגיש "נהמא דכיסופא", בוש להקבל מזולתו, אולם אם עמל ומקבל שכר, אינו בוש, כמו שהרחיב הרמח"ל לבאר יסודות אלו בספרו דרך ה' ודעת תבונות.

ולכך, בודאי שיש דין ויש דיין, ויש יסורים בעוה"ז ובעולם שאחריו, חיבוט הקבר, כף הקלע, גיהנם, וכדו'. שתכליתם לעורר באדם מתחלה את היראה שלא יחטא, ולאחר שחטא ח"ו לתקנו ולזככו שיהא נקי ושלם. ובעומק בתוך היסורים גנוז אור האמונה. כי כאשר רואים את הטבת הבורא "מבינים" ומרגישים את הטבתו, אולם כאשר יש יסורים צריך "להאמין" ולהרגיש את האהבה הגנוזה בתוכה, שכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד. אולם מש"כ שיוורדים לגיהנם ואינם עולים זהו עד שלב מסוים, אולם לעתיד לבוא יתוקנו אף הם. וכן אלו שאמרו שאין להם חלק לעוה"ב, אולם יש להם חלק במקום יותר מעוה"ב, כמ"ש באר"ז"ל.

כל דבר ודבר - ראשיתו עמל וסופו מתנה

שאלה:

בענין שמירת העינים, האם שייך להגיע למקום שכבר אין בזה ניסיון, או שתמיד האדם במצב של חוזר חלילה עליות וירידות, תקופות קשות תקופות קלות?

תשובה:

כתב במס"י בפרק הקדושה, שהקדושה אינה בהשגת האדם ע"י עמלו אלא תחלתה עמל וסופה גמול, מתנה. כן הדבר בכל ענין בעבודת השם שראשיתו עמל ויגיעה ואחריתו מתנה. ולפיכך מצד עצמו הוא תמיד במצב של עליות וירידות וחוזר חלילה. אולם במתנת הבורא זוכה לעמוד במקומו ללא תנועות אלו.

כאשר מאמין בחוש שהוא ית' עושה הכל - עמל כפי כוחותיו ורצון ה' ממנו

שאלה:

קודם כל אני רוצה להביע הכרת הטוב לרב שליט"א על כל מה שהוא עזר לי להתקדם ברוחניות. אני בחור בגיל מתיבתא שלומד באחד מן הישיבות הכי טובות בארצות הברית. בשנים האחרונות התמודדתי באופן תמידי עם בעיות רגשיות קשות, מחשבות כפייתיות באופן חריג, דיכאון, וחרדות וכו'. בערך לפני שנה התחלתי ליטול תרופות לטיפול בכפייתיות ורבגשות רעות וברוך ה' ראיתי הרבה התקדמות. אך אף על פי כן עדיין נשארה דרך ארוכה עד שאני אהיה בריא לגמרי. למרות שלמדתי לקבל ברמה מסוימת שזה רצון ה', זה עדיין מאוד מאוד קשה כי זה מפריע מאוד מאוד לעבודת ה' שלי הן בלימוד, הן בתפילה, עם סדר יום עקבי, או עם בניית עולם פנימי. אני נחשב לבחור מאוד מוצלח ופופולרי - האם יכול להיות שעין הרע נכנס לסיפור שלי? איך אני אמור להתמודד עם המצב שלי? כל מילה של חיזוק ועידוד מהרב שליט"א תתקבל בהערכה גדולה.

פנימי. שאיפות נמוכות, וזאת גם מפני העדר בעלי שיעור קומה בכל מקום.

חוסר בנין עצמי של כל יחיד. תפיסת כללות ללא פרטות. צורת חיים של הנאה, ללא עמל ויגיעה ניכרים. חוסר טעימה רוחנית פנימית אמיתית, שכנגדה הכל בטל. אופן התיקון, היפוך מהנ"ל במה שאפשר, והדברים רחבים, ואכמ"ל.

העמל יגע כל ימיו לפרוש מן החטא אינו מופקע מן הגאולה

שאלה:

אם האדם רוצה מאד לשמור את קדושתו, אבל הוא נופל כסדר, וגם מתפלל להרבה שנים לרשב"ע לסייעו שיהא לו קדושה וטהרה ושהוא יזכה לתשובה שלימה ושינצל מהיצה"ר זו וכו', ולפעמים גם מתפלל בדמעות, אבל עדיין הוא נופל הרבה לחטא הזה, האם הוא יזכה לגאולה אם לא נותק את עצמו לגמרי מחטא זה עד הרגע לפני הגאולה? ובפרט שמבואר בנביא שרק שומרי הברית יזכו לגאולה.

תשובה:

אם כל ימיו יגע ועמל ונתיישר אינו מופקע מן הגאולה.

האדם לעמל יולד - יולד להסיר את ההעלם, עד נקודת האמת הנעלמת ביותר

שאלה:

כתוב בספרים הקדושים שעיקר עבודת האדם בעולמו היא עבודת המידות. מדוע אם כן, עלה ברצונו ית' שעבודה זו, שהיא מעיקר הדין והיא עיקר העבודה, תהיה רחוקה כל כך מבני האדם? שנים רבות של ניסיונות שונים ומשונים בעבודת ד' עוברות, בבחינת כי נפלתי קמתי, ורק אז - אם זוכה האדם להתקרב לצדיקי האמת, הוא נחשף לדרכי העבודה, ומתחיל לעבוד. תיקון המידות הוא חיובנו עלי אדמות, וכמו שכותב הגר"א שאם לא, למה לו חיים. אם כן, מדוע הקושי הרב, הן בלימוד הנושא והן בקיומו למעשה?

תשובה:

העולם נקרא כן מלשון העלם, ובהיפוך אותיות העמל. כי זה כל האדם לעמל יולד, להסיר ההעלם. וככל שהדבר פנימי יותר, יותר נעלם. ונקודת האמת הפנימית, מכוסה מן הכל. וזו כל עמל האדם בעבודתו להגיע לנקודה זו. ורק מבקשי אמת באמת יגיעו לכך. ולכך זה מכוסה, כי לא כל הרוצה ליטול את השם יטול, רק מבקש אמת באמת.

חקיקת חכמתו ית' שקנין שלם נעשה ע"י עמל

שאלה:

שלום לרב, ישנם מקומות בתורה שכתובים דברים שקצת מרתיעים. הרי מציאות ה' הינה אהבה והשפעה להיטיב לנבראיו, אז מדוע כתוב שיש כאלו שיוורדים לגיהנם ואינם עולים, או כאלו שלא יזכו להיות בעולם הבא. האם מדובר רק בפשט של העניין וע"פ הסוד זה לא בדיוק כך?

תשובה:

בורא עולם ברא את עולמו בכוונה להיטיב לבריותיו. אולם

העמל באמת מסייעין בידו

שאלה:

פשוט שאפילו לתקן את הנפש הבהמית שלנו זו עבודה קשה מאד שנצרך לשנים של ידיעות רחבות, ועם הרבה עבודה נפשית, והרבה רצון להשתנות, ואם כן, האם שייך לרוב בני האדם שנמצאים בשלב העבודה על הנפש הבהמית שלהן להגיע להדרגות העליונות של הנפש (נפש אלוקית, רוח, נשמה וחייה ויחידה)? וכמו שמבואר בספרי הרב - דע את התבודדותך, דע את נשמתך, דע את הויתך, וכו', האם כל סדרות אלו נועדו רק "להאיר" דרגות עליונות של נפש האדם? או כוונת שיעורים וספרים אלו להדריך את האדם לגלות דרגות עליונות אלו ממש, בתוך דרגת הנפש הבהמית?

תשובה:

כיון שנתבאר* שעליו לחזק את הכח החזק והגלוי בנפשו האלוקית, לפיכך ניתן לעלות בסולם במקביל לכך על מנת לחזק את הכח החזק שבקרבנו, ועי"ז לברר את נפשו הבהמית, וזולת כך חיבורו בעולם הרוחני אינו מבורר ומעורב אמת עם מדמה. אולם יש לייחד זמן לכל עבודה, תקופה לכל עבודה, ולא לערבב. על דרך כלל אין לעבוד על ב' ענינים בבת אחת, כי סוד ההצלחה, התמקדות. ולא עליך המלאכה לגמור וכו'. והעמל באמת מסעיין בידו.

אי אפשר להצליח מעצמו אלא רק לעמול - וההצלחה היא מתנת שמים

שאלה:

בזמן האחרון נוצר לי סערת רגשות ומחשבות שלא נותנות לי מנוח. מתנצל על האורך, אשמח אם הרב יוכל לענות ולהשקיע את רוחו.

נניח זיהיתי שאחת מתפיסות החיים, יסוד מחשבתי שעל פיו התנהלתי, הוא טעות ועלי לשנות אותו. לדוגמא, עד עתה תפסתי שאדם נתפס לפי התוצאות, אם בסוף אדם לא תיקן את המידה שעליה הוא עבד - לא שווה כלום. עתה אני מבין שיש משמעות עצומה לעצם העמל והטרחה בעבודת ה', התוצאות לא תמיד בידינו, כמובן נדרשת עבודה עצומה וחתירה לתוצאה, אבל עתה אני מבין שהמדד אינו רק התוצאה. אולם, השינוי הזה נעשה אצלי רק בתור ידיעה שכלית.

כיצד משנים תפיסת חיים, שהיסוד הזה יהיה נטוע בי כמו שאר היסודות שאדם בונה במהלך חייו, שנתספות אצלו כדבר ברור ומנחה, לא רק שיהיה לי ברור שכלית שתוצאות זה לא הכל?

תשובה:

להתבונן בכך רבות, לדבר על כך עם עצמו במחשבה ובפה. לסדר סדר מעשי ולו קטן ביותר לפ"ז, ולהתפלל לקב"ה שיכנס ללב. בזמן כשלון לחזק את עצמו בהנ"ל. ולפתח הערכה לעצמו עי"ז שהתאמץ. לפתח הערכה לאנשים כאלו שמנסים ולא מצליחים. לקבל יסורים באהבה על העדר ההצלחה, ולהודות לקב"ה על עצם הנסיון. להעריך את עצמו על הנ"ל. ובעומק לידע שאי אפשר להצליח, אפשר רק לעמול, וההצלחה היא מתנת

תשובה:

ככל שאדם מאמין במוחו ובלבו בחוש ממש שרק הוא ית"ש עשה עושה ויעשה לכל המעשים כולם, ואזי הנפש חפצה לעשות רצון קונה מתוך מודעות שהוא השליט היחיד, ושאר בנ"א לא ישנו אותו ויעזרו לו רק אם הקב"ה גזר כן, אזי לאט לאט הנפש יותר ויותר נקשרת בו ית"ש ועומדת בחוש לפניו, ומעשיו עם כוונה לעשות רצון קונו, ולא מתוך רצון למצוא חן בעיני זולתו. וככל שהנפש מתרחקת יותר ויותר מרצון למצוא חן בעיני זולתה, ומהשפעת החברה, כן נקשרת אליו ית"ש, ולאט לאט נעשה רוגע ושלוה ומנוחה, כי עמל באמת לפי כוחותיו ולפי מה שהקב"ה רוצה ממנו. ומחד מקבל את היסורים באהבה, כי יודע שהכל לטובתו, ומאידך אינו מוסיף ורוצה לעשות מעבר למדרגתו אלא לפי כוחותיו בלבד, ולאט לאט בס"ד סרים הדכאון והחרדות, ונעשה נינוח ומשוערר הן במעשיו והן בהרגשותיו. ואתה שלו' וכל אשר לך שלו', מתוך בריאות הגוף והנפש בעליה מתמדת מתוך ישוב דעת, רוגע ושמחה.

בצורת עבודה של הדרגה - העמל הוא בהתקדמות מועטת ויסודית ועקבי

שאלה:

הרבה אנשים מרגישים שהם "תקועים" בחיים בעניינים מסוימים, בין ברוחניות ובין בגשמיות, ולא מצליחים להגיע לשום שינוי בהרגלים, בין בדברים שצריך לעשות, ובין בדברים שרוצים להפסיק לעשות. השאלה שלי, כיצד מצליחים לשנות הרגלים, כיצד מתחילים שינוי אפילו בדברים פשוטים, לדוגמא - אדם רוצה להתחיל לרוץ וכו'. וכן ברוחניות, האדם רוצה להתמיד בסדר לימוד מסוים. או להיפך, אדם רוצה לדוגמא להפסיק לעשן, או ברוחניות, אדם רוצה להפסיק לעשות דבר שאינו ראוי ומרגיש שהוא לא מצליח וכדו'?

תשובה:

באופן כללי יש שני צורות שורשיות בעבודה:

- א. כח של כללות, והוא הנקרא מסירות נפש.
- ב. כח של פרטות, הדרגה.

מצד כח כללות, האדם קובע במעמקי דעתו, שכלו ולבבו, החלטה גמורה של שינוי, בתוקף בעוז, ופעמים יוצר לכך מחייבים חיצוניים שכמעט מכריחים אותו לעשות כן, כגון שעד שלא למד הנ"ל לא יאכל ולא ישן וכדו'. דרך זו היא דרך קיצונית, ורבים עשו (כרשב"י) כן, ולא עלתה בידם.

מצד הפרטות. האדם מסדר לעצמו התקדמות קטנה שבה הוא יכול לעמוד עם מעט רצון ומעט עמל, ובדרך כלל יום שעמד בה. וזאת ע"י שיוצר לעצמו מחייבים חיצוניים כנ"ל, מחייבים שקרובים לטבע נפשו ומדרגתו. ובדרך זו הולך מעט מעט ומתקדם עוד ועוד בעקביות ויסודיות.

זאת יש להדגיש, שכאשר הדבר נוגע ח"ו לעבירה ממש, אין עצה ואין תבונה נגד ה', ויש לעמול בכל כוחו בשום שכל.

* זו הלשון בתחילת התשובה: "מן הראוי להכיר את הכח החזק (או לכל הפחות הגלוי) בנפשו האלוקית, שהיא מקור השפע האלוקי שדרכו מאיר לכל נפשו. ע"י התדבקות יתירה בכח זה, האדם מקבל תוקף לנפשו האלוקית (כמובן, זולת ת"ת וקיום המצוות). הכמות הנצרכת אינה שווה בכל אדם, אולם הגדרת הדברים הוא שיהא באופן שיש לו תוקף בנפשו האלוקית. ולפי"ז על כל אדם לבדוק מה כמות הצורך ביחס לנפשו הבהמית, הן מצד יחס הגלוי בנפש האלוקית, והן מצד היחס למורכבות נפשו הבהמית, והיחסות ביניהם".

השגת חלקו בשלימות - בסדר עבודה פרטי מתוך עמל ותפילה

שאלה:

בשיעורים המופלאים של הרב על דרך ה' בתחילת פרק שני בתכלית הבריאה, הרב הדגיש מאוד את הצורך שתהיה תביעה נפשית ולבבית להגיע לתכלית, ולא לידע רק באופן שכלי שיש תכלית. כיצד בעזרת השם אני יכול להגיע לזה, ומה נצרך לעשות יום יום עבור כך?

תשובה:

נתבאר בתחילת המסילת ישרים ג' מדרגות, והעליונה "מבקשי השלמות", לחפש להשיג השלמות הנרצית. והיינו השגת "חלקי" בשלמות. ולשם כך נצרך בירור מהו "חלקי". ואזי לסדר סדר עבודה פרטי להשיגו בס"ד בעמל ותפלה. יש תכלית כללית, וזהו תביעה נפשית של קרבת ה' והתכללות בו. ויש תכלית פרטית להוציא כל חלקי נפשי מהכח לפועל.

הצורה הנכונה להתקדם - בנין סדר עבודה מוגדר ועמל בכל שלב עד שקונים אותו

שאלה:

אני בחורה חרדית, מאז שנולדתי ותמיד הרגשתי שבחיים יש עומק, ולא חיים פה סתם. שמעתי את השיעור בו הרב סיפר שהוא חיפש עומק בעבודת ה' וחיות וכו', עד שיום אחד ה' האיר לו, הזדהתי מאוד עם התקופה שהרב עבר, ואני מרגישה שזה מה שאני עוברת כבר שש שנים! וזה המון! אני ש-נ-י-ם מחפשת את ה', בוכה מתחננת להרגיש את ה', להבין את העומק של החיים, בערך שש שנים, ועדיין מרגישה בחושך ועדיין בלי טיפת חיות. אני הרבה זמן מנסה לרכוש אמונה שאין עוד מלבדו, שהכל לטובה. שה' אוהב אותי תמיד. ובטחון בה', בתפילות ארוכות מאוד, ובכל מיני דרכים נפלאות. ואני מרגישה שברגע האמת אני לא מצליחה לעמוד אף פעם בניסיון! ואני חמש שנים נלחמת על אמונה ובטחון יום יום בעבודה עצמית גדולה ומרגישה כלום. אני גם עושה שנים התבודדויות, וזה נראה שהדיבורים שלי לא פועלים ולא עושים כלום. למרות שאני מאמינה באמונה ברורה שה' שומע ה-כ-ל ויום יבוא והכל יתקבל ויסתדר. מה דעת הרב על המצב בו אני נמצאת?

תשובה:

צריך לבנות סדר עבודה מוגדר ומיסוד, שלב אחר שלב. אפשר לנסות לעבוד לפי הסדר של בלבבי חלק א', וכל שלב לעמול בו עד שקונים אותו. מומלץ לבדוק בכל שבוע או חודש לערך האם אנו מקימים את העבודה המעשית נכון וכראוי. וכך בס"ד להתקדם שלב שלב בהדרגה איטית אך יסודית. מתוך קנין כל מדרגה. לעת עתה נראה שאתם פועלים הרבה, אולם ללא עמל מדויק לקנות קנין נפשי שלב אחר שלב.

התקדמות נכונה היא סדר עבודה מעשי, והתקדמות שלב אחר שלב. נראה שזה עיקר המעכב. קריאה של חומר קדוש ודיבור עם ה' הוא חלק חשוב מאוד. אולם נצרך בנין מעשי שלב אחר שלב, כמו שבונים בית בפועל.

בכל אופן ובכל מצב איך שיהיה ראוי מאוד להוקיר ולהעריך כל רצון דקדושה, וכן כל דיבור עמו ית"ש, שהוא יקר מכל. ויש ליתן תודה לפניו ית"ש על כל פרט ופרט שזוכה האדם ברוחניות, ולהתפלל שיזכה יותר ויותר בס"ד תמידית.

שמים. ולפיכך הרצון וההרגשה שההצלחה תלויה בי, יסודה גאווה וחוסר אמונה. ויש להתבונן בכך רבות, במחשבה ודיבור בפה, כנ"ל.

המשך שאלה:

כמו כן, מה היחס בין העמל לבין התוצאות מבחינת זווית ההסתכלות שלי, וכיצד היחס שהעמל לא "יהרוס" ויתן לי סיפוק עד כדי שאולי אומר לעצמי - "אני עושה מה שאני יכול, זה שאני לא מצליח לא תלוי בי" - למרות שבאמת אני יכול לעבוד יותר? בדבר"כ כשחברים אומרים לי תשמח מעצם כך שניסית וכו' אני די מזלזל. כי אני חושב שסתם זה ניחום ושה נובע מעצלנות, שאני עושה קצת ואומר שעשיתי מה שמוטל עלי.

תשובה:

מחד להעריך מאוד את היגיעה, אולם מאידך לדעת שיש צד שני שצריך לעמול יותר, לא לראות רק צד אחד. יש ללמוד לראות בכל דבר ב' צדדים, דבר והיפוכו.

המוסר - עבודה של עמל ויגיעה, החסידות - יסודה מתנה

שאלה:

מה הוא ההבדל המהותי בין מוסר לחסידות?

תשובה:

המוסר שורשו בקו שמאל, מוסר לשון איסור, מאסר, גבורה. שמאל דוחה. מוסר שורשו בדעת כמ"ש הגר"א בתחילת משלי. הדעת המבדלת, ודעת המכרעת (ובדקות שורשו בה' גבורות שבדעת). החסידות שורשה בקו ימין, חסידות לשון חסד, ימין מקרבת. שורשו בדעת (ה' חסדים שבדעת), בחינת דעת המחברת. ושיטת חב"ד וברסלב בדעת המתהפכת (ברסלב חכמה מאין תמצא, חכמה דרדל"א. חב"ד בינה, בין לבין, ספר של בינונים, בינה דרדל"א. ובכללות שאר החסידויות בה"ח שבדעת, פנימיות המדות כל אחד לפי שורשו בפרטות).

המוסר שורשו בעבודת תיקון הכלי, זיכוך. תיקון המדות של הנפש הבהמית. משורש תורת רמ"ק. החסידות שורשה בהגדלת האור. ועי"כ זיכוך הכלי. מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך. וזהו אור של נשמה המזככת הגוף. משורש תורת האריז"ל. ויתר על כן, אורות דתהו בכלים דתיקון. המוסר שורשו בהארת שית אלפי שנים, בבחינת ששה סדרי משנה. גאון גי' שישים כנגד הנ"ל, כמ"ש הגר"א.

החסידות שורשה בהארת עוה"ב לתוך עוה"ז, מעין הטעימן הקב"ה בעוה"ז מעין עוה"ב. ולכך שב"ק היא נקודת יסוד בחסידות, ששבת מעין עוה"ב. המוסר שורשו באור פנימי (ע"ס גנוזות במאצילם, אוזן שמאל בא"ק, חוטם שמאל, צד שמאלי שבפה, בי"ע).

חסידות שורשה באור מקיף (אור א"ס, אוזן ימין שבא"ק, חוטם ימין. צד ימני שבפה, אצילות). המוסר מתא לעילא, עבודה של עמל ויגיעה, ולכך דחה לפעמים הגר"א גילויים, כמ"ש הגר"ח בהקדמה לספרא דצניעותא.

החסידות מלעילא לתתא, יסודה גילויים מלעילא, מתנה.

שולחן ערוך עם ביאור בלבבי משכן אבנה

סימן יב' - סעיף א': אם נפסקו כל חוטי הכנף ונשתייר בהם כדי עניבת כל החוטים הפסוקים ביחד, כשר. ואם לא נשאר כדי עניבה (פי' וירכסו את החשן (שמות כח, כח; לט, כא) תרגום ויענבון), אפי' בחוט אחד שנפסק כולו, פסול. הלכך, כיון שכל א' כפול לשנים, אם נפסקו שני ראשים, פסול, שמא נפסק חוט אחד. ולפי מה שאנו נוהגים לדקדק בעת עשיית הציצית לתת סימן בד' ראשים, בענין שלעולם הד' ראשים הם מצד אחד של הקשר והד' ראשים מצד האחר, אם נפסקו שני ראשים מצד אחד, כשר, דודאי שני חוטים הם והרי נשתייר מכל אחד הראש השני שהוא יותר מכדי עניבה. ולרבינו תם לא מכשירים אלא בנשתיירו ב' חוטין שלימים, דהיינו ארבעה ראשים, שכל אחד מהראשים ארוך י"ב גודלים, אז מכשירים כשנפסקו השני חוטין אחרים אם נשתייר בהם כדי עניבה, אבל אם נפסקו ג' חוטין, אף על פי שנשתייר בהם כדי עניבה, פסולים. ומפני כך כשנחתכו שלשה ראשים, אם לא דקדק בעת עשיית הציצית שיהיו ניכרים הד' ראשים שמצד אחד של הקשר, חיישין שמא כל ראש הוא מחוט אחר, ונמצא שאין כאן אלא חוט אחד שלם, הילכך מספיקא פסול. אבל אם לא נחתכו אלא שני ראשים, מכשרינן בכדי עניבה. והלכה כסברא ראשונה. מיהו היכא דאפשר, טוב לחוש לסברת רבינו תם. הגה: ונוהגין כר"ת (אגודה סימן ט"ו). הגה וכל שכן אם דקדק שיהיו ניכרין הד' ראשים שבצד א' ונפסקו ג' ראשים בצד אחד, דפסול, דאז ודאי נפסקו ג' חוטין ואם נפסקו בב' צדדין נמי פסול, שמא ג' חוטין הם (בית יוסף בשם בן חביב).

בירור הלכה - סעיף א'

הנה מדאורייתא סגי בכל שהוא, ורבנן בעי שיעור עניבה. ונבאר מהו יסוד וסיבת דין חז"ל.

הנה ציציות עושין בהם קשרים וכריכות. ורבנן אמרו שעל מנת שיחשב שנשאר חוט, בעי שיעור חשוב שראוי לעשות בו את הפעולות שעושים בציצית זו, קשירה או כריכה. וזש"כ שלשון עניבה הוא לשון קשירה, וירכסו את החשן - ויענבון. וכן לשון עניבה לשון כריכה, כמ"ש בשפתי חכמים (ויקרא, כא, כ, אות ו) וז"ל, ועניבה לשון כריכה, והכל הוא דבר אחד, עכ"ל.

ובדקות, יותר קרוב עניבה לכריכה מאשר לקשירה, דהנה אמרו חז"ל על קשר עניבה (שבת, קיא, ע"ב) עניבה לר"מ מהו, טעמיה דר"מ משום דיכול להתירו באחת מידיהו, והא נמי יכול להתירו, או דילמא טעמא דר"מ משום דלא מיהדק והא מידהק. והיינו שסתם קשר אינו יכול להתירו ביד אחת, וקשר עניבה יכול להתירו ביד אחת, ולכך אינו נחשב קשר גמור, ובזה דומה עניבה לכריכה, שיכול להתירו בידו אחת. וכן שעניבה מהדק, אף כריכה פעמים מהדק (ועיין פסחים, יא, ע"א; סוכה, לג, ע"ב), כמ"ש הרש"ר הירש (נח, ז, ד; מקץ, מג, י), עיי"ש. אולם פעמים הכריכה אינו מהדק, כמ"ש (פסחים, שם). ועיין מהרש"א (עירובין, צו, ע"ב, ד"ה וכי אדם) וז"ל, ואפשר שיהיו מהודקין בלא קשירה ובלא עניבה לר"י ע"י כריכות הרצועות, עכ"ל.

סברא זו יסודה שסגי שיהא בחלק החוט הנשאר כדי קשירה

- כריכה כנ"ל, והיינו עצם האפשרות לקשרו, שכיון שהוא בר קשירה - כריכה, הוא ראוי למצות ציצית. אולם כתב בשו"ע, ונשתייר בהם כדי עניבת כל החוטים. והיינו שראוי לענוב עמו את כל החוטים. והביאור להנ"ל שקשר עניבה דומה לכריכה, וצריך לכוון החוטים עם חוט אחד כמ"ש לעיל (סימן יא, סעיף יד), ולכך כל שאפשר לכוון עמו את כל החוטים יחד אינו מוגדר כחוט לעצמו אלא שיש בו כח להצטרף לכולם, אולם אם אינו יכול להצטרף לכולם, כיון שנחתך נראה כחוט לעצמו, וגדר מצות ציצית אינו שיהא ח' חוטים נפרדים, אלא שיש להם צירוף, ולכך נצרך קשר לצרפם, ולכך גם שיעור קשר שנגדע, היינו שנשאר בו הכח להצטרף לשאר החוטים או לכולם יחדיו, או לכל חוט וחוט לעצמו, כמו שביאר המג"א (ס"ב) בדעת המרדכי, ודו"ק.

הלכה פסוקה - סעיף א'

לכתחילה אם נחתך חוט אחד בעי שיהא בו כדי עניבה.

פירוש על דרך הסוד - סעיף א'

מוסר גדר ענינה - קשר ענינה, ציאר צפנים יפות (דברים, יא, כח וז"ל, קשר שהוא יכול להתירו צלחת מידיהו אין חייבים עליו (שבת, פרק טו, משנה א), דהיינו, אם עשה קשר עם ענינה עליו, אף שהוא חזק יכול להתירו צלחת מידיהו כשיאחז "לחת מידיהו של הקשר",

דהיינו שמושך נד א' של ענינה ממילא הוא נפסק, אבל בקשר גמור א"א להתירו אלא כשיאחזו שתי "ידיו של הקשר" ומושך זה לכאן וזה לכאן, והיינו דכתיב ותקשר נפשו בנפש דוד, דהיינו קשר חזק משני הצדדים וא"א להפריד הקשר מצד אחד וכו', ללא קאי ע"י האדם שרונה להתיר אותו, והול"ל ציד אחת אלא דקאי ע"י שתי ידיו של הקושר, עכ"ל, עיי"ש.

אולם בכללות, כתב בערוך (עך עג) שקשירת הדבר הפרוד בלשון הקודש קרי ענינה, ו"ל, עג – פסחים, יא) ענינה קשירה מעליהת היא, וירכסו את החשן, תרגום ירושלמי, ויענבון, עכ"ל. וגראה שמשורש זה נקרא עג – ענבים, פרי הגפן, כי הם קשורים ומחוזרים זה לזה, לאו דוקא בקשר ענינה, והוא קל לנתקו מן האשכול, בצחינת קשר שהוא יכול להתירו באחת מידיו, כנ"ל. וכן הוא שאר לשון עג, עיין ערוך שם. ועיין שפתי כהן (במדבר, ו. ג). ועיין עוד ערוך (עך עטה) ו"ל, קשירת הדבר הפרוד בלשון קרוי ענינה, תרגום לולאות, ענבין, וכמו ענינה בקשירה, עכ"ל. ועיין חשק שלמה (השורשים, אות ל עך ל).

ופעמים לשון זה אף שאין קשר כלל, כמ"ש רש"י (בראשית, לז. כה) ו"ל ויאבק – לשון ויתקשר, ולשון ארמי הוא, צחר

וזהו השורש שקשר ענינה קי"ל כרצון שאינו קשר גמור, ואינו אסור בשבת מדין קשר דאורייתא, אלא משום שבות דרצון, כי קשר ענינה קרוב יותר לכריכה, כנ"ל. ולכן אמרו, קשירה בענינה לא מיתלף. ועיין שבת (ק"ג ע"ג), ועירובין (ט, ע"א), ופסחים (יא, ע"א), וסוכה (ג, ע"ג). ועיין עירובין (פרק י, משנה טו) שאמרו, ר' שמעון אומר, מקום שהתירו לך חכמים, משלך נתת לך, שלא התירו לך אלא משום שבות, וכתבו התוס' (שם, ד"ה א"ר שמעון) ו"ל לא נתת לך אלא משלך, דהיינו ענינה, דהוא דבר המותר, עכ"ל. והבן מאוד שלא אמרו שכאן שהוא אסור דרצון התירו, אלא הגדירו זאת שזה משלך, והיינו שהוא דבר המותר דייקא, כי יסוד גדר ענינה לרצון אינו קשירה אלא כריכה, ולכן הוא מותר בעצם מדינת דאורייתא.

צורת אדם

בנושא פאת הראש

יום שלישי ז' סיון תשפ"ה
רח' הרב בלוי 33 ירושלים
20:30

עץ חיים עם ביאור בלבבי משכן אבנה

שער הנסירה ♦ פרק ט'

נובעות ממצאות הדבר ש'מבשרי אחזה', הזקן שצומח באדם אינו בא בבת אחת אלא הוא בא בזמנים ובשלבים, יש תחילת ההארה ויש את ההשלמה שלו עד שהזקן מלא קומתו, וכפי שהתבאר לעיל בענין 'איש' סתם ו'איש גמור' ו'אדם שלם', ודוגמה לדבר הוא בחינת 'רחמים' ובחינת 'זקן מלא רחמים', שאזי הוא 'מלא' רחמים, והבן.

אמנם מה שקבלתי ממורי זלה"ה הוא כי בתחלה יש לו ט' ת"ד בלבד אחר היות לו י"ג שנים, ואח"כ אחר היות לו י"ג שנים שנכנסו מקיפי אבא דל"מ דצלם אז נעשה לו זקן גמור ב"ג ת"ד, וזה פירש עד שנתמלא זקנו, כי זהו ג"כ כוונת ברכת כהנים שהם מקיפי אבא וע"ש: הוא מה שנתבאר השתא, שהם שלבים בסוד גדילת הדיקנא, כי יש דיקנא סתמא שיש לו רק ט' ת"ד, שהם ט' תיקונים בסוד 'טף', שאז הוא קטן, והשלב הנוסף הוא דיקנא גמור שיש לו י"ג ת"ד, שאז נתמלא זקנו.

ביאור עומק הענין בקצרה, הנה יש 'יחידות' 'עשרות' 'מאות' ו'אלפים'. יחידות הוא עלמא דפירודא, ומעשרות ומעלה הם מצטרפים, וככל שהצירוף במספר גבוה יותר, הוא גילוי גדול יותר של אחדות.

והנה שורש היחידות הוא באות ט' שהיא ההתפרטות הגדולה ביותר, כי אות ל' היא חזרה לאחד כנודע, נמצא דכאשר ז"א במדרגת ה'ט' ת"ד הוא בתפיסה של פירוד, ולכן נקרא אז 'טף', והיינו דנהי שהיא השגה של מוחין כי דיקנא היא בסוד מוחין, אך המוחין הללו הם במדרגת ה'ט' שהיא תפיסת התפרטות.

לעומת כך כשהוא גדל ונעשה לו משורש א"א הארת י"ג תיקוני דיקנא היא הארת אחדות, והוא מה ש"ג הוא גימט' 'אחד', כי אזי הם מוחין בתפיסה של אחדות, בסוד הדיקנא.

ונמצא כי מילוי הזקן אינו רק אחר י"ג שנים, אמנם היותו בו ט' תיקוני דיקנא לא ידעתי פרטיות זמן היותם, אם הוא תכף אחר שנכנסו מוחין פנימית דא"א שהוא צ' דצלם שהוא אחר שנת י"ג שנים ויום א', או אחר שנכנסו מקיפי אבא וצ"ע: היינו דצ"ע מתי הוא כל שלב ושלב, כלומר דכל מספר ת"ד הוא שלב בהשגת המוחין שלו. וט' תיקוני דיקנא שייכים למדרגת הצ' שהוא ט' בעשרות, ודו"ק.

וכאשר נעשה כ' שנים, אזי היא כניסת ה"מ בשלימותם, ואזי הצטרף המ' דצלם לצ", ואזי נעשה חשבון י"ג, ט' ומ' בגימ' קטנה.

גם דע כי מן ב' מוחין חו"ב הנקרא אחסנתא דא"א נמשך לו הארה בב' פנים שלו, כמ"ש יאר ה' פניו אליך ב' פנים ימין ושמאל מצד החכמה ומצד הבינה: כדנתבאר לעיל שהיא רק הארה לבד, והוא רמוז ב'יאר', שהיא רק הארה.

אך מהדעת הוא נמשך לגו גופא בגו אדרין ואכסדראין שהם הו"ק כמו שנת"ל, והרי נשלם פרצוף ז"א בבחי' פנימותיו כנ"ל שהוא בחי' ה': ונתבאר לעיל שעד שלא נעשו ז' פ"פ, לא נתגלה דעת עליון, אולם כאשר הדעת תחתון נמשך לגו גופא בגו אדרין ואכסדראין, ומתגלה דעת עליון דבין או"א אזי נמשך ג"כ דעת עליון לגו רישא דז"א. והיינו כי הדעת תחתון שיורדת לגו גופא היא בסוד 'מאד עמקו מחשבותיך', שזה העומק שיורד לתתא, אולם אח"כ כשמתגלה דעת עליון בין או"א, מאיר גם לרישא דיליה דעת מדעת עליון, בסוד דעת שהיא כח המזווג את החכמה והבינה.

והנה זה היה בד' שנים כנגד התפשטות הד' מוחין ואם תצרפם עם ט' שנה ויום א' שעד אז נקרא זמן היניקה כנ"ל, יהיה לו עתה י"ג שנה ויום אחד, וכבר הוא אדם שלם בכל דבר החייב במצות ואז נקרא איש גמור מ"ג שנה ויום אחד ולמעלה: הם ד' מוחין כי בתחילה הדעת נחלק לב', ה"ח וה"ג.

ועיין ביפ"ש דהקשה מדוע הרב כותב שהוא במדרגת איש, הרי מדרגת איש יש לו גם קודם, כמובאר בדרושי הצלם בסוד 'אך בצלם יתהלך איש', וכאן הוא נקרא אדם שלם ולא איש, ועיין בש"ש שביאר דכוונת מהרח"ו הוא שהוא 'איש גמור' ולא 'איש' סתם, והוא אדם שלם, וביאר שכללות ז' נקרא אדם שלם, ואיש הוא ז"א לבד, ואיש גמור היינו כשבאים המוחין דגדלות אז הוא ראוי לחופה ונקרא איש גמור ז' נ"ן.

והנה אחר שז"א ע"י עיבור הזה הב' ששעלה בסוד מ"ן עד יסוד דאמא כנ"ל ונתגדל כנ"ל, כיון שעלה עד יסוד דאמא העליון אז היה בו שערות ביסוד שבו הנקרא זקן תחתון ג"כ שהם ב' שערות והם סימן באיש אחרי היותו בן י"ג שנה ויום א': אמנם הרב כותב שכיון שעלה ליסוד אימא לכן יש ב' שערות ביסוד, אולם לכאורה שערות ביסוד הוא מדין הארת דיקנא דא"א כנ"ל בפרק ח' שהוא זקן עליון שמאיר בזקן תחתון, ומה שמאיר מכח יסוד אימא הוא ב' שערות של בית השחי, שממלתבש בחזה דז"א ומאיר לצדדים, משא"כ הארה מדין דיקנא דא"א לז"א הוא בקו אמצע כנ"ל, והבן.

ובענין הדיקנא דז"א לא נתבאר לי היטב זמן הוייתה: ויש סתירות בדברי הרב מתי הוא זמן הוייתו. וסתירות אלו

^א והיינו קטנות דגדלות, כי הרב להלן הרב מבאר שאינו יודע מתי הוא זמן זה אם תיכף בשנת י"ג או אחר שנכנסים מקיפי אבא.

^ב אולם הם ג' שלבים, כי יש גם ו' תיקוני דיקנא דנוק' שהיא סוגיא לעצמה ויבואר בהיכל הנוק', אי"ה.

^ג והיינו כי י"ג נכנס למדרגת עשרות, ומתנוצץ בו אור האחדות. והוא סוד עשר-שלוש. ט'-פירוד, עשר חזרה לאחד, כנודע. ויתר על כן מתגלה נה"י "עליון" ונעשה י"ג ונקשר לעולם העליון יותר, והוא סוד הצחצחות, כמ"ש בפרדס רימונים.

^ד הוא צד אחד, אך יש צד הפוך לגמרי.

^ה סוד י"ג נתבאר בהרחבה במק"א, שהוא סוד עשר של עולם זה, ועוד נה"י של עולם עליון יותר, והם סוד הצחצחות, כמ"ש בפרדס רימונים.

^ו כלומר הצ' הוא עשרות דפרטות של ה'ט'.

^ז והל' כלולה בתוך המ'.

פִּי מְצִיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדָבַר ה' מִירוּשָׁלַם

בערך הזה, זה מתגלה במוחין של האדם בב' תפיסות יסודיות בתפיסת המוחין, יש תפיסה שהאדם תופס את הדבר מצד הפנימיות שלו, והוא ע"י שהוא לומד את הפרטים הוא תופס את מה שנאמר בדבר עצמו, תפיסה זו שייכת לתפיסה התחתונה של היסוד, בסוד זקן תחתון. אולם התפיסה העליונה בסוד דיקנא עליונה, הוא תופס את הדבר באופן של 'מקיף', הוא מקיף את הדברים וע"כ הוא מקבל מאור המקיף, ותופס את כללות הדבר.

כלומר יש תפיסה של קטן שאין לו גם מוחין דבחינת דיקנא תחתונה של היסוד ואזי כל תפיסתו היא כללות במדרגת 'קט', 'טף', ויש למעלה מכך מדרגה של דיקנא תחתונה שהוא תופס את מציאות הפרטים לכשעצמן, אך עדיין הוא תופס את הדברים מבפנים, ואין לו תפיסה של כללות מצד היקף הדבר מבחוץ, ונהי דכאשר הוא רואה את הדבר מבפנים נעשה בחינת חיבור, כי הוא מצרף את הדברים ומחברם, אולם כשהוא משיג במדרגה של גדלות בסוד הארת הדיקנא העליונה, מסוד א"א, אז ההארה היא הארה של מוחין מקיפין, והבן.

נחדד, כנודע שהם ג' מדרגות של דיקנא, כלומר יש מדרגה של דיקנא נוסף, והוא דיקנא דנוק' שהיא בסוד ו' תיקונים, ויתבאר לקמן בהיכל הנוק' שאינה דיקנא בפועל אלא 'הארת' דיקנא, דמבשרי אחזה שאין לאישה זקן. ואזי הדיקנא היא בסוד ו', ו' המוסיף, בסוד תוספת, ואזי היא תפיסת מוחין בסוד תוספת של עוד פרט ועוד פרט, ואינו במדרגת חיבור אפילו בבחינת 'אומר לדבק טוב' כדלהלן. וע"כ שהארה זו נמצאת בנעלמות בז"א כשהוא בקטנותו, דבכלל מאתים מנה, וזה מתגלה בסוד אות ו' שהיא בבחינת היסוד, או ו' גמורה או ו' קטיעא.

וכנ"ל שלמעלה מכך הוא דיקנא דז"א כדנתבאר, ואזי הוא מדרגת דיקנא בסוד ט' שהם בחינת היחידות בחינת פירוד, אולם אינו רק פרטים נפרדים כבדיקנא דנוק', אלא הוא בחינת 'ט' שהוא 'טוב', שיש בו בחינת צירוף מסוים, בבחינת 'אומר לדבק טוב'.

וכנ"ל למעלה מכך הוא מדרגת המוחין דדיקנא עליונה, שהיא במדרגת הל"מ דמקיפין, ואזי הוא משיג את הדברים בכללותו, בהיקפן השלם, בסוד האחד, בסוד בבת אחת, הכל מחובר ומאוחד, בסוד י"ג ת"ד, אחד גימט' י"ג. וכל זה בז"א, ולמעלה מכך דיקנא דא"א, וזהו דיקנא שלימה גמורה, משא"כ בז"א שלעולם דיקנא עליונה עדיין בבחינת מעין דיקנא תחתונה.

ובודאי בתחלה התחילו לצאת המקיפין של התפילין שהם יותר גבוהים מאלו של הדיקנא, ולכן נבאר אלו המקיפין של התפילין ואח"כ של הדיקנא: המקיפין של התפילין גבוהים משל הדיקנא, והיינו כי התפילין נמצאים במקום שערות הראש, שהם ע"ג הראש, שהוא חצי העליון של הגולגולת, לעומת כך הארת הדיקנא מתחיל ממקום האזן, מקום הפאות, והוא במקום חצי התחתון של הגולגולת, שמשם יורד לתתא, עד מקום הטבור, טבורא דליבא.

בהבחנה אחרת, בכללות, הצ' דצלם הם המוחין הפנימים והל"מ הם המקיפין, והיינו כי התפיסה של הצ' שהוא מדרגת הט' תיקנא דיקנא, והם מוחין פנימים, משא"כ המוחין של הל"מ שהוא משיג אח"כ, הם מוחין מקיפין.

והיינו כי ז"א עיקרו הוא דעת תחתון, וביחס הזה גם הדיקנא העליונה שלו היא בסוד דעת תחתון, בסוד ט' ת"ד, תפיסת פירוד, בסוד הצ', בחינת זקן תחתון דכללות, בחינת 'יסוד' שהוא בחינת הצדיק. אולם א"א שהוא דעת עליון, הדיקנא שלו היא בסוד י"ג תיקונים שהיא תפיסת אחדות, צירוף של אחדים לעשרות ולמאות וכו', וחזרה לאחד, בסוד אלף"ה.

והוא חילוק נוסף בין א"א לז"א, כי בז"א הדיקנא העליונה שלו היא כדיקנא תחתונה, לעומת כך בא"א הדיקנא התחתונה שלו היא כדיקנא העליונה. והיינו כי הז"א נגדל מתתא לעילא, כנ"ל שהנה"י דיליה עולים לחג"ת והחג"ת לחב"ד, נמצא שהוא בתחילה בדעת תחתון שעולה לדעת עליון, בתפיסת דיקנא שעולה מתתא לעילא. לעומת כך א"א עיקרו הוא דעת עליון, מתגלה בו דיקנא עליונה, ומדיקנא עליונה מתפשט ונעשה לו דיקנא תחתונה. נמצא בעומק שגם כאשר נעשה לז"א דיקנא עליונה, הוא נקרא דיקנא תחתונה שעולה למקום דיקנא עליונה.

אמנם הכלל העולה כי הדיקנא דז"א וגם התפילין כנ"ל כולם הם אורו' מקיפים היוצאים מפנימית ז"א, ואינם כמו המקיפים ל"ם דצלם שהם מקודם שנכנסו כלל תוך ז"א, אמנם אלו המקיפים הם מאורות פנימים עצמן שחזרו לצאת בסוד אורות מקיפין והבן זה ההפך כמ"ש במ"א: והיינו שהל"מ המקיפין הם מקיפים מקודם שנכנסים לז"א, הם מקיפין גמורים, לעומת הדיקנא דז"א היא בסוד מקיפין משנכנס להיות אור פנימי וחוזר להיות בסוד אור מקיף, והוא כדוגמת סוד התפילין שנכנס ובוקע ויוצא לחוץ להיות אור מקיף, ולהלן מתבאר חילוק בין התפילין לדיקנא.

וכנ"ל שהוא דייקא בדיקנא דז"א, שהוא במדרגת אור פנימי שיוצא ובוקע לחוץ, לעומת כך דיקנא דא"א, הוא אור מקיף גמור, יסודו הוא במדרגת המקיפין.

ונחדד בעומק התפיסה של החילוק בין דיקנא דז"א לדיקנא דא"א, הנה דיקנא עליונה מהותו הוא 'כיסוי', הוא סוד דיקנא דא"א דחפאי עליהו דא"א, 'ומבשרי אחזה' שהזקן מתחיל ממקום הפאות שבראש ויורד ומתפשט עד מקום הטבור, נמצא כי הוא 'מכסה' את הגוף. לעומת כך דיקנא תחתונה היא נמצאת 'סביב' לאות ברית קודש, ואינה מכסה אותו, נמצא כי דיקנא דז"א שהוא זקן תחתון בכללות, מהות הדיקנא היא בחינת סביב אות ברית קודש ורק בחלקו נמצא עליה, והטעם כי הם אורות פנימים שיצאו לחוץ, בחינת גילוי לעומת דיקנא דא"א היא דיקנא דחפאי, בסוד מקיף, מקיף גמור. ונהי דבהשקפה ראשונה דיקנא דז"א ודיקנא דא"א הם בני חדא ביקתא נינהו רק שזה תחתון וזה עליון, מ"מ הם ב' מהלכים שונים זה מזה, והבן.

^ח בפתח.

^ט בסגול.

^י והיינו כי הזקן שיש בכל אדם כאן שהוא למעלה הוא מעין א"א ולא מצד שורשו בז"א, ודו"ק.

השגה בסוד הארת הרב לתלמידים. והיינו כי השגת האדם הגמורה היא השגה מתתא לעילא, לעומת כך השגת הרב לתלמידים היא מוחין שיורדים מלעילא לתתא, בסוד 'זה קנה חכמה' והיינו מכח הרב המלמדו, בבחינת רבו שמסביר לו פנים, שהוא מאיר לו את הארת הדיקנא, ולכן רבו שמסביר לו פנים הוא מחכים ואם לאו אינו מחכים כדברי הגמ'^א. והיינו שהוא מסביר את הדברים מהשורשים, שלב אחרי שלב, עד שיורדים למציאות דלתתא, הוא השגת הדיקנא.

וכן הוא בסוד דברים שהאדם מקבל ברוח הקודש, שהוא בחינה של דברים שמקבל מרבו וזה משתלשל לתתא, מלעילא לתתא.

כי הרי האיש חייב במצות תפילין תכף אחר היותו בן י"ג שנים ויום אחד, והדיקנא מתאחר לצמוח יותר אחר כך, ואלו ה' מקיפים שהם התפילין ודיקנא הם בחי' ו' הנ"ל: כנ"ל שהארת התפילין היא למעלה מהארת הדיקנא, והרב מבאר זאת מצד בחינת הזמן, ואולם מצד בחינה זו אינו נראה הארת הדיקנא בשנת הי"ג וכפי שכתב שהוא מתאחר, אולם לפי מה שהתבאר בדברינו שגם בבחינת נפש, 'מבשרי אחזה' שמקום השערות בראש הוא בחצי עליון של הגולגולת, ומקום הדיקנא הוא בחצי תחתון, ואמנם הוא מתחיל ממקום הפאות אבל הם לצורך המשכה לתתא, כשערות שאחורי הראש, משא"כ בשער הראש במקום התפילין הם סוד אור החיה שנכנס וחוזר, ויוצא לחוץ, לעילא.

נמצא שמשנת הי"ג מתחיל הארה פורתא של הדיקנא, והיינו כי הארת התפילין היא אותה הארה משנת י"ג עד מיתתו שהוא בטל מן העולם, אמנם היא השגה שהיא למעלה מההשגה, כי מה שהיה בבחינת 'השערה' נעשה בבחינת 'שיעור' כלומר האיני מושג נעשה מושג, ברצוא ולא בשוב, לעומת כך הארת הדיקנא היא הארה שבאה בשלבים, בדרך הדרגה, זה אחר זה, מלעילא לתתא כרבו המלמדו, והבן.

והטעם שאע"פ שהארת התפילין היא למעלה מהארת הדיקנא, הארת התפילין הוא משיג כבר משנת הי"ג משא"כ הארת הדיקנא. כי מאידך יש מעלה להארת הדיקנא ע"פ הארת התפילין, כי הארה התפילין היא השגה של למעלה מן ההשגה, אך בכל פעם הוא משיג בחינת שיעור אחת בלבד, ואינו משיג את כל השערות בבת אחת, אלא בכל פעם עוד נקודה פורתא ועוד נקודה פורתא, כי כל שיעור אינה עומדת באופן של צירוף כל השערות אהדדי^א אלא באופן של ריבוי שערות, ומשיגה בסוד רצוא ולא בסוד שוב, משא"כ הארת הדיקנא שהוא בסוד מה שרבו מלמדו, הוא משיג את הדברים במדויק בכל סדר ההשתלשלות שלו, בבחינת צירוף דברים, בסוד 'אומר לדבק טוב', תפיסה של חיבור של דיקנא, בתפיסה של 'אחד', בסוד י"ג ת"ד, י"ג גימט' 'אחד', שהוא דבר שבא לאחר זמן, כי בכל פעם הוא משיג אחדות שלימה יותר ממה שהשיג קודם, ומשיגה בסוד שוב.

כנודע שאור השערות נקראים אור החיה, שהוא אור מקיף שנכנס וחוזר ובוקע לחוץ, בסוד השערות, ובחינת הארת השערות הוא חלק בלתי מושג למוח, ונקרא שער מלשון 'השערה', בחינת 'משערין' כלומר לא מלשון 'שיעור' שהוא דבר המושג אלא השערה, בלתי מושג, דקות בלתי מושגת, בבחינת 'חוט השערה'.

אולם הארת התפילין שיוצא ע"ג השערות, גורם שמה שהיה בלתי מושג בסוד שערות, מעתה ניתן לתת בו שיעור, והיינו שהם מוחין שבוקעים לחוץ כמו השערות, ולכן מקום תפילין הוא ע"ג מקום שער הראש, והם מדרגת התפילין שהם למעלה ממדרגת הדיקנא.

לעומת כך מדרגת הדיקנא, שמתחילה ממקום האזן, שהוא תחתון יותר, והם מוחין שיוצאים ממציות של פנים למציאות של חוץ, הוא מדרגה אחרת. והיינו כי הארת השערות הם יוצאים מתתא לעילא, לעומת שערות הדיקנא שהיא הארה מלעילא לתתא, וא"ת הרי שערות אחורי הראש מתפשטים מלעילא לתתא, היינו כי שערות אלו יורדים מלעילא לתתא כנגד שערות הדיקנא שיוצאים לחוץ מלעילא לתתא, וכן שערות צידי הראש שיורדים הם יורדים ג"כ מלעילא לתתא כי הם 'שורשי הדיקנא', והבן.

ונחדד, שערות הראש שהם בלתי מושגים, ע"י הארת התפילין הוא הופך את הבלתי מושג למושג, בסוד 'השערה', למדרגת שיעור, ובדומה לכך הם המוחין המקיפין שנעשים פנימים, ואזי הוא משיג אותם, מעין כך הוא באורות השערות שע"י התפילין הוא משיג אותם בסוד 'שיעור', ואינו דומה לגמרי כי המקיפין שהופכים להיות פנימים הם יורדים מלעילא לתתא, והופכים להיות השגתו ממש, אולם הארת השערות ע"י התפילין הם נעשים מושגים בסוד 'שיעור' בלבד לעילא, בסוד רצוא ולא בסוד שוב, ולא כפנימים, אולם מ"מ יש בהם דמיון בכך שמה שהיה בלתי מושג נעשה מושג בערכין, והבן.

לעומת כך הארת הדיקנא שיורדת מלעילא לתתא, היא בחינת הארה שתכליתה לשלשל הארה דלעילא לתתא על מנת להשיגו, כלומר להשיגו לתתא במדרגת פנים, שהוא הארת דיקנא שהיא בפנים, שהיא התפשטות ההארה של המוחין, והיינו שלב אחרי שלב, בהדרגה, באופן שלם, בסוד 'זקן אהרן שיוורד על פי מידותיו', 'מידותיו' דייקא, והיינו שהוא משיג את הדבר משורשו איך לשלשלו לתתא, לצורך התחתון.

לעומת כך הוזכר לעיל שיש שערות אחורי הראש ויש שערות דצידי הראש שהם שורשי הדיקנא. שערות דאחורי הראש נקראים 'תלתלים', והיינו מלשון 'מתלא' שהוא 'משל' בארמית, והיינו שהוא שורש השגת הדבר העליון ע"י משל ונמשל, ולכן הם נמצאים באחור, כי משל ונמשל היינו שמכח המשל האדם משיג דבר אחר, את הנמשל, לכן נקרא 'אחור'.

ונחדד שהארת הדיקנא שהיא הארת פנים לתתא, אינה השגה שהאדם משיג את מציאות המוחין עצמן, אלא היא

^א תענית ח', ע"א, יבמות ק"ז ע"א.
^ב ומצורפים רק מצד הגולגולת.

עבודת הבירורים

על התורה

הסיבה התחתונה צמדרגת צי"ע לנריאת העולמות היא כמו שכתב צמצום שער שער צ חלק צ פרק צ וז"ל: כי השתלשלות כל אלו העולמות היה סיבת התיקון לצרר הפסולת מתוך האוכל.

הגה כל עבודת הצירורים שורשה צחכמה וכמצואר צוהר פרשת פקודי דף רנ"ז וצטעמי המלוות פרשת עקב ועוד.

חלק גדול מסוגיית הכוונות מצוססת על ענין הצירורים.

אכן צכללות מצואר צדצרי הרצ צתחילת דרושי שצת קודש, צצתפילה יש את עבודת הצירורים ויש את ענין עליות פנימיות העולמות. וז"ל: והענין צקינור הוא לפי שתכלית מלות התפלה היא לצרר הצירורין של השצעת מלכי אדום שמתו וצכל יום ויום וצכל תפלה ותפלה מתצריים צרוי ניולות חדשות שלא נתצרו מעולם עד העת ההיא וצכל תפלה ותפלה מתצריים ניולות שעדיין לא עלו צשום זמן, עכ"ל.

ובספר טעמי המלוות פרשת צהר כתב וז"ל: והכלל העולה שאפי' המלאכות שצעולם הזה לצורך צירור המלכים הם, עכ"ל. והיינו שגם כל המעשים הם לצורך צירור העולמות, וכן כל הציורים וכל המחשבות וכו'.

ומי אלו המצריים. יעוין צשעת רלון על הוהר ריש פרשת משפטים (ח"צ דף נ"ד) שם מצאר צלרובה צמאמר הוהר, שיש נשמות ששורשם צעבודת הצירורים והם מדרגת הו"ק ויש נשמות ששורשם צמנוחה ואינם מתעסקים צעיקר צצירורים, ושורש נשמות אלו הוא צמדרגת שצת.

ובמקום אחר צשעת רלון (ח"א פרשת נח, דף עב צ) מציא את צצרי הרצ צמצום שער שער צ ח"ג פרק ט, שם הרצ אומר שצירורי המלכות יהיו לעתיד לצוא מכוח הארת חוטם דארין, והיוס כל הצירורים הם רק של ו"א.

וכתב עוד צשער הכוונות דרושי נפילת אפים דרוש צ וז"ל: גם דע כי אלו הצירורים הם נחוים תוך הקלי' ענאם כנ"ל ולכן תכוין להוריד נפשו צעולם העשיה והיא תלקט ותצבר משם אוחס הצירורין ותעלם עמן וזה יהיה צכח זכות מלות תפלה שאחה מקיים. והנה זה דומה אל מ"ש חז"ל שהצדיקים אחר מיתחן יורדין לגיהנם שה"ם מקום מדור הקלי' ואוחזין צרשעים ומנילין אוחס משם.

ובהמשך צצרי שם כתב: אמנם צריך שדע כי לא כל הרואה ליטול את השם יטול כי אין יכולת לכוין כוונה זו אלא מי שהוא צדיק גמור שהוא כדאי צוכותו לרדת ולצבר אוחס הצירורין מתוך הקלי' צעל כרחם ועל הפחות צריך שיזהר ויכוין כוונה גמורה צכל התפילה ההיא מתחילתה עד סופה היטב מאד ואם לא כן הנה צעת שמוסר נפשו ומורידה אל הקלי' הנה לא די שלא יוכל הוא לצרר

^א וזה לשון הוה"ק: ת"ת נשמתא דאלין לאשלמותא דרוחא קדישא דלהון עשרה רוחין מתתא כדקא יאות וגופא דלהון יתמסר למלכו חייבא כל חד נטיל חולקיה ברוא דקרבנין, ותא חזי רישא שירותא דמהימנותא גו מחשבה בטש בוצינא דקדרינותא וסליק גו מחשבה (ס"א ואפיק) נצוצין נצוצין וזיק (ויקרא רצב ב) תלתל מאה ועשרין עיבר ובריר פסולת מגו מחשבה ואתבריר, אוף הכי כגוונא דא סליק במחשבה כמה דאתברר ביה פסולת (ס"א ואתברר אוף הכי אלון בהו אשתלים מאן דאצטרך ודאי כן סליק במחשבה וכלא) ויתברר אלון די בהו אשתלים מאן דאצטרך ודאי כד סליק במחשבה סליק. עכ"ל. וכל רבותינו השתמשו בנוסח 'וכלם בחכמה איתברירו'.

על העבודה

סוגיית הבירורים מורכבת מבירורים שונים.

יש בירורים של זולתו על ידי מעשה, ויש על ידי שמקרב בני אדם, ויש על ידי דיבור, ויש על ידי מחשבה ויש על ידי רצון.

ויש בירורי עצמו, יש בירורי המעשים, ויש בירורי המידות, ויש בירורי המחשבות, ויש בירורי הרצונות. ובכללות בכל מדרגה ומדרגה יש בה בירור.

בכללות יש מרבותינו שהתעסקו יותר בענין הבירורים של הנשמות ויש שהתעסקו פחות, והכל לפי שורשי הנשמות השונות.

ויש שלא עסקו בעיקר בבירורים אלו, מחמת שלא הגיעו למדרגה זו וחששו שיפלו כאשר יתעסקו בדברים אלו, ויש שאף שהתעסקו בבירורים לא התעסקו בכל סוגי הבירורים. מחמת חששו להתעסק במקומות הנמוכים מאד ששם יכולים ליפול וכמו שידוע על הרב פתיה שהסתכן בזמן שניסה לתקן את נשמתו של ש"צ ימ"ש.^א

ויש שהתעסקו רבות בבירורי העולמות על ידי כוונות, וכדוגמת האר"י הרש"ש ועוד.^ב

ויש שעסקו בבירורי המידות והמעשים, ואלו הם בפרט בעלי המוסר ויש מי שעיקר עסקם היה בעליית העולמות והנשמות בתפילה שזו דרך נוספת.^ג

ויש מי ששורש נשמתו הוא מעלמא דאצילות ויתר על כן, וכן הנולדים בשבת וכבדיר השעת רצון שהובאו לעיל, ואלו לא התעסקו בעיקר בתיקונים ובירורים.

והנה בטעם תכלית בירור העולמות. כתב בבעש"ט על התורה שעניינם שעשוע של הקב"ה כיצד בניו מתקנים העולמות, ומצד כך

^א וידוע שהרב פינקוס אמר על עצמו שראה שהתעסקות בקירוב רחוקים גורמת לו לירידה ביראת שמים, ולכן ביטל חלק מדרשותיו לקירוב רחוקים, ועסק בכך רק פעם אחת בשבוע.
^ב וז"ל האור החיים על התורה פרשת שמות ג ח: וטעם שנסתכנו ישראל במצרים במירור שער הנ', לצד שלא היו בני תורה מה שאין כן דורות האחרונים באמצעות תורתם ישיגו ליכנס לשער הנ' ולהוציא בולעו מפיו, ואז ספד תמו בחינת הטומאה.

^ג יעוין ספר מנחת יהודה, הרוחות מספרות.

^ד וכתב במאור ושמש פרשת פנחס וז"ל: ועיקר עבודתנו להוציא היקר מזולל ולהעלות הניצוצין לשורשם עד שנוכה שיהיה בירור העולמות ושיתבררו העולמות אז תהיה הגאולה השלימה ותהיה תחית המתים. וגם האבות הקדושים זאת היתה כל מגמת עבודתם לברר העולמות ולהעלות כל ניצוצות הקדושות לשורשם בכדי שתהיה הגאולה שלימה בימיהם, אמנם לא הספיקו לתקן הכל ולכן כל אחד מישראל חובה עליו להעלותו כפי יכולתו. ובהמשך דבריו שם: והנה הניצוצות נפלו בדומם צומח חי מדבר, ולכן צריך האדם בכל עסקיו הן באכילתו ומלבושיו ונות ביתו בכולם יתכוון להעלות הניצוצים שבדומם צומח חי מדבר לקשרם לשורשם. ולכן עם הארץ אסור לאכול בשר שבבשר כבר הועלה הניצוץ מדומם צומח עד שבא לבחינת חי ואז מן הצורך להעלותו לגמרי לשורשו, ולכן צריך אז לתיקונים רבים לשחיטה כשרה על ידי שוחט כשר ירא ה' ואחר כך צריך למליחה בכדי שיעולה על ידי זה לעלות לשורשו. ולכן עם הארץ שהוא בעצמו צריך עליה על ידי הצדיק ואין יעלה הניצוץ. ולכן אנו רואים שיש צדיקים שנוסעים אליהם הרבה יראי שמים ויש צדיקים שאין נוסעין אליהם כל כך, וכן בעניני הדירות ומלבושים והמאכלים יש מהם שיש להם הכל בהרחבה ויש מהם שאינם כל כך בריוח, והכל הוא מפני שזה הצדיק יכול להעלות הנשמות והניצוצים הקדושים ולקשרם לשורשם יותר, לכן הנשמות והניצוצין הקדושים שבדומם צומח חי מדבר נמשכים למקום שתהיה להם עליה.

^ה והארז"ל עסק בעיקר בבירור העולמות ועלייתם, והבעש"ט עסק בעיקר בבירור הנשמות ועלייתם. ויתר על כן אלו הם ג' מדרגות - עולמות נשמות אלוקות.

^ו וז"ל: והמשל למלך שנאבדה לו אבן טובה מתוך טבעתו, והנה עמדו לפני המלך בעת ההוא הרבה

על התורה

משם נשמות הנופלות שם אלא אדרב' תשאר נפשי שם בתוך הקלי' ודומה זה אל ענין האדם שנפטר מזה העולם כנ"ל שחס יהיה לדיק גמור ויכל לרדת אל הקלי' הנק' גהינם ולהעלות משם נשמות שנפלו שם צטיט היון של גהינם שה"ס הקלי' ומי שמעלתו פחותה מזה יהיה צו כח לנאת מתוך גהינם אך לא להוילא אחרים ומי שהוא רשע יורד צהינם ונשאר שם הוא צענמו וכן ממש עד"ז הוא צענין נ"א כי הנה הוא יורד אל מקום הקלי' ואם הוא לדיק גמור יש צו יכולת לצרר ולהוילא משם נשמות הנופלות שם ולהעלותם צסוד מ"ן. ויש מי שאינו יכול

להעלות אחרים כי אין צו כח לצרר ולהוילא ודי לו צמה שיעלה את עצמו. ויש מי שנפשו נשארת שם אחר רדתה צעת נפילת אפיס ואינו עולה משם כלל.²

ובטעמי המלוות פרשת עקב כצו ו"ל: ואמנם אין כח לצרר רק הת"ח ולכן אמרו רז"ל ע"ה אסור לאכול צשר כי אדרצה יסתלק ממנו אותו מיעוט הקדושה שיש לו וימשך אחר הצהמה כי אין צו כח לצרר, עכ"ל.

והרי ג' מדרגות. נשמות מהמלכות שאין עסקם צעצות הצירור ולעת"ל מתצדדים ממילא, נשמות מהו"ק עצודתם לצרר, ומי שאינו לדיק די, סכנה היא לו להתעסק צצירורים אלו. אולם כל זה רק מצד הצירורים מהמדרגות התחתונות, אצל לעולם צכל מעשה ומצווה יש צירור פורתא צאותה 'מדרגה עלמה'.

ובכתב עוד בטעמי המלוות פרשת עקב ו"ל: ודע כי הצהמות הטמאות אין כח צאדם לצרר הקדושה מהם כלל ולכן נאסרו צאכילה אך הטהורין אנו יכולין לצררם ואדרצה האוכל צהמה טמאה או עוף טמא וכיוצא תתאחו הטומאה היא צאדם עלמו ויתאצד הקדושה, עכ"ל.

וזזהו מדרגה נוספת, שמצד שאסורה ומחוצרת לטומאה לא שייך לצרר שם.

על העבודה

אפשר להתבונן על כל עבודה זו בשורשה כשעשועים של הבורא. אולם צתתא זה מתגלה כעבודה כפשוטו.

אכן בבית אהרן (קד"ץ) פרשת בראשית כתב וז"ל: כי באמת תכלית בריאת העולמות הוא הכל בירורים. כי אם הי' הכל טוב לא הי' מה לצרר. למשל כשנותנים לפנינו מאכל טוב נאכל. אבל כשנותנים לפנינו מאכלים טובים וגם רעים אזי אנו משליכים את הרע ומבררים את המאכל הטוב. כן הוא תכלית עיקר בריאת העולמות לצרר הכל טוב מן הרע ואם לא הי' רע כלל לא הי' ניכר מה הוא טוב. ומן החושך ניכר אה"כ האור.³ עכ"ל. ומבואר בדבריו שתכלית הברור הוא בשביל הטוב ובשביל האור, ומצד כך כל המבט על עבודת הברור הוא גילוי הטוב וגילוי האור.

ובדרך עבודה זו של ברור הנשמות, כתב באוצר החיים פרשת משפטים בדיני שאלה בבעלים וז"ל: ודוקא שלא בשעת מלאכה, אבל בשעת מלאכה שיוצרת לעולמות לצרר ברורי זי"ן מלכין קדמאין, ומתה גניזות אורה מחמת מלאכה, אין בזה פגם. וכן צדיק וקדוש שצריך לפעמים לירד ממדרגתו ומסתלקין ממנו המוחין לצורך מלאכה להעלות פשוטי העם ולצרר חלקי נפשו, פטור מדין שמים.

ובכתב בליקוטי הלכות בהלכות תפילין הלכה ה וז"ל: ואז בשעת השינה האמונה נתצמצמה ונתקטנה בסוד נקדה ויורדת לכל העולמות התחתונים לצרר ניצוצות משם כנ"ל, הינו שהצדיק מכרח להפיל את עצמו לתוך בחינת שינה ולסלק המוחין שלו. ואז הוא מברר על ידי בחינת האמונה שלו ניצוצות רבות מעמקי הקלפות, שהם כמה וכמה נשמות של אותן שנפלו בעונותיהם ונתרחקו מהשם יתברך כל אחד כפי מה שנתרחק בעונותיו, רחמנא לצלן, שבשבילם מכרח הצדיק להוריד את עצמו אליהם ולסלק את דעתו כדי להכניס בהם אמונה שלמה, כדי לקרבם אל האמונה הקדושה להחזירם להשם יתברך, שכל זה הוא בחינת שינה של הצדיק.

והרי שצורת העבודה היא באופן של סילוק המוחין, ואמונה פשוטה, ומצד כך ישנה הבחנה גבוה במדרגה זו שתכלית בריאת העולמות לצרר העולמות, כי בזה מתגלה שורש האמונה הפשוטה בבורא. ונגלה הן לעילא והן צתתא בכל העולמות.

והבן שיש ברור מכוון החכמה כמ"ש בזוהר, 'כולם בחכמה איתברירו'. ויש ברור מכוון אמונה פשוטה ששורשה בכתר

מעבדיו ושריו הפרתמים והפחות וסגנים מאנשי מלחמתו עד אין מספר, ועם כל זה לא רצה המלך לצוות להם שיחפשו את האבן הטוב, רק צוה לבנו יחידו וחביבו שיחפש וימצא האבדה, ויחזירה לאביו המלך ד), הגם שהיה המלך בטוח בכל אחד משריו ועבדיו שכאשר ימצאוהו יחזירו אותו בשלימות, אף על פי כן לא היה ברצונו שהם יחפשו אותו, כי רצה לזכות את בנו חביבו, וכדי שיקרא המציאה על שמו, ולא עוד אלא שרמז גם כן לבנו חביבו בכמה רמזים מקום מציאותו, כי מתחלה היתה האבדה מדעת המלך מקומה, ועשה הכל רק למען לזכות את בנו חביבו, וכדי שייגיע גם להמלך מזה גודל תפארת ושעשועים מבנו, לאמר ראו כי שום בן אדם בעולם לא היה יכול לחפש למצוא זולת בנו: והנמשל מובן שתחילת בריאת העולמות היה, כדי לברר הניצוצין קדישין על ידי אומה ישראלית, כמו שדרשו (במדרש רבתי בחקותי פרשה ל"ו) בשביל ישראל שנקראו ראשית, שהם יבררו ממאכלים מותרים וכשרים:

¹ וזהו גילוי הטוב מתוך הרע.

² וזה גילוי האור מתוך החושך.

³ ויעיין עוד היכל הברכה פרשת מקץ ד"ה תמותו

¹ ובה יש ב' חלקים. יש נשמות ששורשם מהמלכות ולכן אינם מתבררים עד לעת"ל מכוון הארת החוטם (וכמו שהוא מהשעת רצון ח"א דף עב פרשת נח), ויש נשמות ששורשם במנוחה ולכן אינם שייכים לעבודת הברורים וכמובא בשעת רצון ח"ב דף צ"ד, וז"ל: אבל נשמות הנוולדות מזווגין דשבת כיון שאין שום ברור בשבת שלכן נאסרו בו ט"ל מלאכות הם בחינת נשמות חדשות ודאי לית בה מלאכה כי אינה צריכה לברר ודאי כיון דלית בה מלאכה לית בה שעבוד. ונשמות הבאות מזווגין דשבת נקראות מטרונות ודי להם בעסק התורה וקיום מצותיה ואינה צריכה מלאכה ממש ושעבוד. ונשמאת דאיהי מתמן איתמר בה ובשביעית אם היא מזווגין דשביעית יצא לחפשי חנים לית בה שעבודא.

גלוי תורתו ונשמתו של הרמח"ל זיע"א

וכשם שהוא בא לתקן את היסוד דדוכרא כך הוא בא גם לתקן את שורש הנקיבה כי משניהם ביחד נעשה צורת אדם, ולכן המילה רמח"ל עולה בגי' עזר [עם הכולל], וכן רמח"ל [עם הכולל] עולה בגי' של השורש של המילה עטרה, כלומר הרמח"ל הוא מה שבין העזר לבין העטרה.

הרמח"ל בא לתקן את שורש קילקול הנחש, שמחטא הנחש יצירתו של האדם היא ע"י הן בְּעוֹן חוֹלְלָתִי וּבְחַטָּא יִחְמֹתָנִי אָמִי, ואת זה באה נשמתו של הרמח"ל לתקן ולברר את שורש מציאות היצירה דתיקון של צורת אדם, והאדם הוא עולם קטן [כדברי הפרקי דר"א] לכן הוא בא לברר את צורת העולם בשלימותה קודם הקלקול והיכן נעשה הקלקול, ולכן הרמח"ל [ובפרט בספרו אדיר במרום] מאריך לבאר את שורש היצירה קודם החטא, ואת שורש מציאות החטא, ואת שורש תיקון החטא, כלומר הוא בא לגעת בשורש הטיפה הראשונה של הבריאה בבחינת מציון הושתת העולם, ולברר את שורש הדבר, ולתקן את שורש קילקולו, הן מצד הזכר והן מצד הנקיבה, ולגלות בעומק את שורש הנהגת היחוד שמהפכת כל רע לטוב, זהו עומק כח נשמתו ותורתו של הרמח"ל שהם הינו הך.

[נושאי השיעור: משה חיים עקיבא עקב ברית יסוד ערוה העראה טוב רע יחוד משפט עטרה עזר] [דרשות 155 יום הלוייה של הרמחל תשפ"ד]

כידוע יום הילולת הרמח"ל יוצא הספירת יסוד שביסוד - אות ברית קודש, האוב"ק אחד נקרא טוב, אִמֵּר לְדָבָק טוֹב הוא (ישעיה מא ז), לא טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדּוֹ (בראשית ב יח), וְתָרָא אֹתוֹ כִּי טוֹב (שמות ב ב) שנאמר אצל מרע"ה - מלמד שנוולד מהול, אוב"ק. ומאידך כשהאוב"ק מתגלה מצד הקלקול הוא נקרא רע, ערוה, ועצם פעולת תחילת החיבור נקראת העראה. ושורש התיקון, כידוע שהרמח"ל ורבי עקיבא מחוברים, רבי עקיבא מלשון עקב כי הוא בא לתקן את הרע שנמצא בעקב, והרמח"ל בא לתקן בעיקר את הרע שנמצא באוב"ק, הרמח"ל בתורתו [ובפרט בספר דעת תבונות ועוד] הרבה לדבר על כך שהטוב ורע זה הנהגת המשפט, ויש את הנהגת היחוד שהיא פנמיות הנהגת המשפט, והיא הופכת כל רע לטוב, וזה עומק עבודתו של הרמח"ל בתיקון הרע לגלות את היחוד ביסוד, בשונה מתורתו של ר"ע שזה תיקון העקב כמו שהוזכר.

בעומק, החילוק בין תיקון הרמח"ל לר"ע הוא, שבטיפה שביסוד כלול כל צורת אדם בזעיר אנפין, [משא"כ העקב הוא המעמיד את כל גופו של האדם] ובלשון אחר, הוא הבכח והשורש של כל הצורת אדם ולכן ר"ת של רבי משה חיים זה רמ"ח שזה שורש כללות צורת אדם, ולכן בדיקא הוא היסוד שביסוד. והרמח"ל בא לתקן את האדם משורש יצירתו, ולתקן את הֵן בְּעוֹן חוֹלְלָתִי וּבְחַטָּא יִחְמֹתָנִי אָמִי (תהלים נא ז), לתקן את הטיפה.

רכישת ספרי הרב
ספרי אברמוביץ
משלוח ברחבי העולם
03.578.2270
USA 718.871.8652
books2270@gmail.com

כל החומר
שמופיע
בגיליונות
מידי שבוע
יוצא לאור לראשונה

קו ישיר לשמיעת
שיעורי מורנו הרב
שליט"א
ב'קול הלשון'
ישראל 073.295.1245

לקבלת העלון
בדוא"ל
bilvavi231@gmail.com
לקבלת העלון
בפקס 03.548.0529

© כל הזכויות שמורות
'בלבבי משכן אבנה'
טלפון 052.763.8588
פקס 03.548.0529
bilvavi231@gmail.com